

PÄIVÄHOITOHENKILÖSTÖN KÄSITYKSIÄ LASTEN KOKEMASTA PERHEVÄKIVALLASTA

Tiina Lehtonen ja Heidi Nuutinen
Opinnäytetyö, kevät 2010
Diakonia-ammattikorkeakoulu,
Diak Etelä, Helsinki
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK) +
Lastentarhanopettajan kelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Lehtonen, Tiina & Nuutinen, Heidi. Päivähoitohenkilöstön käsityksiä lasten kokemasta perheväkivallasta. Helsinki, kevät 2010, 71 s., 2 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä Helsinki. Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK) + Lastentarhanopettajan kelpoisuus.

Tämä opinnäytetyö käsittelee päivähoitohenkilöstön käsityksiä lasten kokemasta perheväkivallasta. Tavoitteena oli hankkia tietoa päivähoidon henkilökunnan käsityksistä miten lapset ovat kokeneet perheväkivaltaa sekä selvittää miten kotonaan perheväkivaltaa kohtaavia lapsia on mahdollista auttaa päivähoidon sektorilla.

Opinnäytetyö on kvantitatiivinen survey- tutkimus ja aineisto kerättiin postitse kyselylomakkeilla. Kyselylomake sisälsi avoimia-, monivalinta- ja Likertin-asteikkoon perustuvia kysymyksiä. Tutkimus toteutettiin Lohjan kaupungin päiväkodeissa maaliskuun 2010 alussa. Tutkimusjoukko koostui kaupungin kaikista 16 päiväkodin lapsiryhmässä työskentelevästä henkilökunnasta. Kyselylomakkeita lähetettiin 255 kpl ja vastauksia saatiin 86 kpl, jolloin vastausprosentiksi saatiin 33,7 %. Vastaukset analysoitiin SPSS- ohjelman avulla. Näitä tuloksia raportoitiin sekä sanallisesti että kuvioiden avulla.

Tutkimustulokset osoittivat Lohjan kaupungin päivähoidon henkilökunnalla olevan hyvin tietoa perheväkivallasta. Se oli ilmiönä tuttu ja perheväkivallan muodot tunnettiin hyvin. Tunnetuin perheväkivallan muoto oli henkinen väkivalta. Vastaajien mielestä suurimmat perheväkivallalle altistavat tekijät olivat huumeet ja alkoholi. Tuloksista kävi ilmi, että suurimman osan mielestä lapsen kohtaama perheväkivalta vaikuttaa paljon lapsen kehitykseen ja elämään. Vastaajista 37 % ilmoitti tietävänsä ryhmässä olevan tällä hetkellä perheväkivaltaa kohdanneita lapsia ja yli puolet vastaajista arvioi, että heidän ryhmässään on perheväkivaltaa kohdanneita lapsia.

Perheväkivalta tuli yleisimmin vastaajien tietoon lapsen itsensä tai vanhemman kertomana. Yleisimmin lapsen muuttunut käytös ja puheet väkivallasta saivat vastaajat epäilemään perheväkivaltaa. Vastausten mukaan perheväkivalta tilanteisiin puututaan herkästi ja yhteistyötä eri tahojen kanssa on tehty paljon. Vastaajat tietävätkin hyvin, minne voi ja pitää ottaa yhteyttä, kun epäilee lapsen kohtaavan perheväkivaltaa.

.

Avainsanat: perhe, perheväkivalta, päivähoitohenkilöstö, kvantitatiivinen tutkimus

ABSTRACT

Lehtonen, Tiina and Nuutinen, Heidi

Day care personnel's perceptions on domestic violence experienced by children.

71 p., 2 appendices. Language: Finnish. Helsinki, Spring 2010

Diaconia University of Applied Sciences. Degree programme in Social Services.
Degree: Bachelor of Social Services and Kindergarten Teacher Qualification

This thesis deals with day care personnel's perceptions on domestic violence experienced by children. The purpose of the study was to find out how common domestic violence was from the day care personnel's perspective and what kind of tools they had in order to recognize it. We also wanted to clarify what possibilities the day care personnel had to help and support children who had suffered from domestic violence.

The quantitative research method was used and the data was collected by using questionnaires. The research was conducted in kindergartens in the city of Lohja. Study group consisted of all the city's 16 kindergartens. The questionnaire was filled in by all professional employees who were involved in child care. Total of 255 questionnaires were sent and 86 responses were received. The response rate was 33,7 %. Responses were analyzed by using SPSS-program. These responses were analyzed also verbally, as well as, with the help of diagrams.

The research showed that the day care personnel of Lohja city had a lot of information concerning domestic violence. It was a familiar phenomenon and the many forms of domestic violence were well-known. The most well-known form of domestic violence was verbal abuse. According to the respondents the main reasons which caused domestic violence were drugs and alcohol. Most of the respondents also thought that domestic violence had an effect on children's development and life. All in all, 37 % of the respondents informed that they knew that there were children in the group who had suffered from domestic violence. More than half of the respondents estimated that in their group there were children who had experienced domestic violence. Usually, the respondents received information concerning domestic violence from a child or a parent.

Changes in children's behavior and speech raises the suspicion of domestic violence. It seems that domestic violence is intervened easily and co-operation with various partners is useful. Respondents know very well who you can contact if you suspect domestic violence which concerns children.

Keywords: family, domestic violence, day care personnel, quantitative research

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 PERHE	7
3 PERHEVÄKIVALTA	10
3.1 Perheväkivallan muodot.....	10
3.1.1 Fyysinen väkivalta	10
3.1.2 Psyykkinen väkivalta.....	11
3.1.3 Seksuaalinen väkivalta	11
3.1.4 Kemiallinen väkivalta	12
3.2 Perheväkivalta tilastojen näkökulmasta	12
4 PÄIVÄKOTI-IKÄISET LAPSET JA PERHEVÄKIVALTA	18
5 LAPSEN OIKEUDET	20
5.1 Lastensuojelulaki	20
5.2 Ilmoitusvelvollisuus	21
6. APUA AUTTAMISEEN.....	24
6.1 Turvallinen lapsuus-hanke	24
6.2 Varpu-hanke	25
7. VARHAISKASVATUS LOHJAN KAUPUNGISSA	26
7.1 Arvot ja tavoitteet	26
7.2 Toimintaympäristö.....	27
7.3 Kasvattaja varhaiskasvatuksessa	27
7.4 Vanhempien rooli	28
7.5 Moniammatillinen yhteistyö	28
8 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	29
9 OPINNÄYTETYÖN MENETELMÄLLISET LÄHTÖKOHDAT	31
9.1 Tutkimusmenetelmä.....	31
9.2 Aineiston keruu ja analysointi.....	32

9.3 Vastausprosentti ja kato.....	34
10. TUTKIMUKSEN TULOKSET	35
10.1 Taustatiedot:	35
10.2 Päivähoitohenkilöstön käsityksiä perheväkivallasta	36
10.2.1 Päivähoitohenkilöstön arviot perheväkivaltaan vaikuttavista tekijöistä.....	37
10.2.2 Arviot perheväkivallan vaikutuksista lapsen kehitykseen	39
10.2.3 Arviot perheväkivallan vaikutuksista lapsen elämään	43
10.3 Päivähoitohenkilöstön kokemuksia lasten kohtaamasta perheväkivallasta....	44
10.3.1 Päivähoitohenkilöstön tiedon saanti lasten kokemasta perheväkivallasta	45
10.3.2 Päivähoitohenkilöstön arviot lasten kohtaamasta perheväkivallasta....	46
10.3.3 Päivähoitohenkilöstön havainnointi lasten kohtaamasta perheväkivallasta	46
10.4 Kriisisuunnitelma	48
10.4.1 Toimintaohjeet perheväkivaltatilanteissa	48
10.4.2 Päivähoitohenkilöstön oma toimiminen perheväkivaltatilanteissa	49
10.4.3 Perheväkivallan tiedonlähteet	52
10.4.4 Yhteistyö ja sen toimivuus perheväkivaltatilanteissa.....	52
11. POHDINTA	54
11.1 Tulosten tulkintaa ja johtopäätöksiä	54
11.2 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus.....	59
11.3 Ajatuksia jatkotutkimusaiheista	60
LÄHTEET	62
LIITE 1 Kyselylomakkeen saatekirje	65
LIITE 2 Kyselylomake	66

1 JOHDANTO

Perheväkivalta on monesti vaiettu asia, josta ihmisten on vaikea puhua ja vielä vaikeampi siihen on puuttua. Perheväkivalta on kuitenkin koko ajan yleisempää kuin mitä on tiedetty. Perheväkivalta aiheuttaa uhrille sekä psyykkisiä että fyysisiä vammoja. Lapset voivat saada väkivallasta traumaattisia kokemuksia, jotka vaikuttavat koko heidän loppuelämäänsä. Väkivaltaa kohdanneilla lapsilla on enemmän fyysisiä ja psyykkisiä oireita kuin normaalioloissa kasvaneilla lapsilla. Tilastojen mukaan perheväkivalta lisääntyy vuosi vuodelta ja usein se kohdistuu juuri lapseen.

Väkivaltaa kohdannut lapsi ei yleensä puhu itse kokemuksistaan, mutta vastaa yleensä asiasta kysyttäessä totuuden mukaisesti. Päivähoidon henkilökunta tekee tiivistä työtä perheen kanssa. Siksi on hyvin tärkeää, että myös päiväkodissa osataan tunnistaa, puuttua ja suhtautua väkivaltaa kokeneeseen lapseen ja perheeseen sekä ohjata perhettä hakemaan apua oikeasta paikasta.

Opinnäytetyömme tarkoituksena on tutkia kuinka paljon ja minkälaista tietoa päivähoidon henkilökunnalla on perheväkivallasta, sekä sitä kuinka paljon he kohtaavat perheväkivallasta kärsiviä lapsia työssään ja millaisia keinoja heillä on auttaa lasta, joka kohtaa kotonaan perheväkivaltaa. Perheväkivalta käsite tässä tutkimuksessa pitää sisällään sen kaikki muodot, niin fyysisen, psyykkisen kuin kemiallisen sekä seksuaalisen väkivallan. Perheväkivalta voi kohdistua kehen perheenjäseneseen tahansa ja sen tekijä voi olla kuka tahansa perheen sisällä. Tutkimus tehtiin aiheeseen liittyvien aikaisempien tutkimusten sekä kirjallisuuden pohjalta. Tutkimusjoukko koostuu Lohjan seudun päiväkotien henkilökunnasta. Tutkimusaineisto kerättiin kyselylomakkeilla. Aineisto käsiteltiin luotamuksellisesti, eikä tuloksista pysty tunnistamaan yksittäistä vastaajaa tai päiväkotia.

2 PERHE

Perheen yksiselitteinen määritelmä on lähes mahdoton. Käsitteenä perhe on kulttuurisidonnainen ja sen määrittelemisen riippuu aina myös ajasta ja paikasta. Kun palataan ajassa hieman taaksepäin, yleisin perhe-sanalla tunnettu yhtiö kulttuurissamme oli isä, äiti ja kaksi lasta. Nykyisin on kuitenkin yhä enenevässä määrin avioliitossa tai avoliitossa olevia, yksinhuoltajaperheitä, uusperheitä, lapsettomia pareja sekä yhteistaloudessa eläviä homoseksuaaleja, joilla voi olla lapsia. Tulevaisuuden perhemalleja tulevat olemaan ydinperhe, hajaperhe, joka perustuu pääosin toveruuteen tai jaettuun vanhemmuuteen, sekä verkostoperhe, joka koostuu yksilöiden ystävyyspiireistä. Yhteiskunnan muutos on heikentänyt perheiden lähimpiä tukijärjestelmiä, ja perhe-elämää kuvaa yksityistyminen. (Karikas 2003, 15.)

Yleisesti perheellä ymmärretään samassa taloudessa eläviä, eli puhutaan perheenjäsenistä. Vaikka sukulaisuus on merkittävä yhdistävä tekijä perheessä, se ei aina ole välttämätöntä, vaan yhteinen nimittäjä voi olla asuminen. Asuminen samassa taloudessa tai osoitteessakaan ei aina liitä henkilöä perheeseen. Perusasetelma, jossa perhe muodostuu äidistä, isästä ja heidän lapsistaan, ei toteuta perhettä sosiaalisessa mielessä, vaan yhteinen asunto on perheen määrittelyssä olennainen lisäperuste. Kysymys on yhteisyydestä, joka on vieläkin enemmän kuin pelkkä yhteinen asunto. Ihmiset muodostavat perheitä, jotta he voisivat huolehtia nimenomaan perheelle luontuvista tehtävistä. Perheen tärkein tehtävä on turvata elämän ylläpito ja suvun jatkaminen. Perhettä määrittelevät tehtävät vaihtelevat, mutta osa tehtävistä on useimmille luetteloille yhteisiä. Tällaisia ovat sukupuolielämä, jälkikasvun hoitaminen ja kasvattaminen sekä taloudellinen yhteistyö. Perhe on myös määritelty joukoksi ihmisiä, jonka jäsenet ovat sitoutuneet huolehtimaan toistensa henkisestä ja fyysisestä hyvinvoinnista. (Karikas 2003, 15.)

On muutamia keskeisiä asioita, joissa perhesuhteet eroavat muista ihmissuhteista. Koska perhesuhteet perustuvat yleensä sukulaisuuteen tai laillisiin sopimuksiin, ne ovat myös yhteisön normeihin säänneltyjä. Niihin sisältyy paljon rutii-

ninomaisia vuorovaikutustilanteita, totuttuja tapoja ja perheen omia käytäntöjä ja ne ovat usein pitkäkestoisia. Kuvastavaa perhesuhteille on myös se seikka, että perheen ympärillä pidetään kulissee. Ulospäin ei läheskään aina näy se mitä perheen sisällä tapahtuu. Perheen sisällä ihmiset kuitenkin ilmaisevat monia sellaisia tunteita, joita he ulkopuolella eivät ilmaisisi. Perhesuhteet ovat useimmiten kiinteämpiä kuin muut ihmissuhteet ja tästä johtuen niiden uskotaan pitävän niissäkin tilanteissa, joissa esimerkiksi ystävyysuhteet eivät kestäisi. (Rönkä & Kinnunen 2002, 6–7.)

Perheen katsotaan olevan ensisijaisesti psykologinen ja sosiaalinen yksikkö. Vaikka perheenjäsenet harvoin asuvat yhdessä koko elämänsä, ulkonaisista muutoksista huolimatta yleensä säilyy tunne siitä, ketkä kuuluvat perheeseen. Perhe voi synnyttää paitsi myönteisiä miellelyhtymiä myös ahdistavia. Kaikki nämä tunteet ymmärretään jonkinlaisena perhesidoksena. Perhe voidaankin määritellä joukoksi ihmisiä, jotka asuvat yhdessä ja tuntevat vahvaa yhteenkuuluvuutta. (Karikas 2003, 16.)

Perhepsykologiassa tarkastellaan yleensä perhettä systeeminä. Perheenjäsenet käsitetään mikrotasolla yksilöinä ja alasysteemit syntyvät perheenjäsenten vuorovaikutuksesta, näitä ovat muun muassa vanhempien parisuhde, vanhemman ja lapsen välinen suhde ja sisarusuhde. Vuorovaikutussuhteiden suunta, hierarkkisuus ja laatu ovat asioita, jotka ovat perheen käsitteen tarkastelussa keskeisiä. Mikrotasolla ollaan myös kiinnostuneita perheen kehitysprosessista eli siitä, miten perhe systeeminä kehittyy. (Rönkä & Kinnunen 2002, 6.)

Perheen tarkastelu makrotasolla kattaa perheen yhteyden muihin ryhmiin ja instituutioihin, kuten ystäviin, sukulaisiin, kouluihin ja työelämään. Makrotasolla tarkastellaan myös perheen suhdetta kulttuuriin sekä vastavuoroista vuorovaikutusta perheen, eri ryhmien ja instituutioiden välillä. Sekä vanhemmat että lapset tuovat perheen sisälle omia kokemuksiaan ulkopuolisesta elämästä, niin hyviä kuin huonojakin. (Rönkä & Kinnunen 2002, 6.)

Perheellä on eri elämän vaiheissa erilaisia tehtäviä. Erotettavia perhevaiheita ovat lapseton aviopari, nuori lapsiperhe, aikuistuvia lapsia sisältävä lapsiperhe, perhe josta lapset ovat irtautumassa ja perhe, josta lapset ovat irtautuneet. Elämänvaiheiden erottaminen johtaa perheen tilanteen analysointiin elämänkaaren mukaan. Perheeseen sisältyvät erillisinä systeemeinä avioliitto, vanhemmuus ja sisaruus. Vanhemmuuden ja parisuhteen erottaminen helpottaa erotilanteessa selviämistä, jolloin parisuhde lakkaa olemasta, mutta vanhemmuus säilyy. (Karikas 2003,16.)

3 PERHEVÄKIVALTA

Perheväkivalta on käsite, jolla viitataan perheen sisällä tapahtuvaan väkivaltaan. Nykyään voidaan käyttää myös käsitteitä perhe- ja lähisuhdeväkivalta. Ne kattavat väkivallan eri muodot toisilleen läheisten ihmisten kesken perheessä, työpaikalla, koulussa tai harrastuksissa. (Ojuri 2006, 16–17.) Perheväkivalta voi olla fyysistä, psyykkistä, seksuaalista, eristämistä, taloudellista sekä avun ja hoidon laiminlyöntiä. Perheväkivalta voi olla myös aktiivista tai passiivista, suoraa tai epäsuoraa, ja se on usein monen edellä mainitun yhdistelmä. Perheväkivalta voi kohdistua kehen perheenjäseneseen tahansa ja sen tekijä voi olla kuka tahansa perheen sisällä. Voidaankin sanoa, että väkivalta aiheuttaa pelkoa ja kohdistuu yleensä heikompaan. (Dufva 2001, 17.)

Perheväkivallassa toinen ihminen pyrkii hallitsemaan ja kontrolloimaan toista ihmistä sekä hänen toimintaansa tuottamalla hänelle fyysistä tai henkistä kipua ja tuskaa. Väkivallalla uhri pakotetaan johonkin vastoin hänen omaa tahtoaan. Jatkuva pelko ja uhkan tunne ovat keskeisiä väkivallan tunnusmerkkejä. (Oranen 2004, 128–130.)

3.1 Perheväkivallan muodot

3.1.1 Fyysinen väkivalta

Fyysisellä väkivallalla tarkoitetaan toimintaa, joka aiheuttaa kipua sekä tilapäisiä tai pysyviä toiminnan vaikeuksia. Fyysinen väkivalta voidaan jakaa aktiiviseen ja passiiviseen väkivaltaan. Aktiivista väkivaltaa on lyöminen, potkiminen, tupakalla polttaminen, hiuksista repiminen ja kuristaminen. Passiiviseen väkivaltaan luetaan hoidon laiminlyönti. (Paavilainen & Pösö 2003, 14, 16.) Hoidon laiminlyöntiä on esimerkiksi vauvan vaipan vaihtamatta jättäminen useampina päivinä, se ettei lapselle anneta ruokaa tai että lapsi joutuu olemaan jatkuvasti yksin kotona. Tähän luetaan myös lapsen sulkeminen pimeään komeroon tai että hä-

net jätetään pelottavien eläinten joukkoon yksin. (Taskinen 1992, 16.) Fyysinen väkivalta on helpoiten tunnistettavissa, koska se jättää yleensä jälkiä uhriin. Fyysinen väkivalta voi aiheuttaa ruhjeita, murtumia, mustelmia ja johtaa jopa kuolemaan. (Ojuri 2006, 17.) Lapsen/aikuisen kehon satuttaminen lyömällä, potkimalla, tukistamalla, kuristamalla, hakkaamalla, tönimällä, estämällä, polttamalla, ruumiillisesti kurittamalla tai asetta käyttäen luetaan fyysiseen väkivaltaan. (Holmberg 2000, 11.)

3.1.2 Psyykkinen väkivalta

Psyykkinen eli henkinen väkivalta on pelottavaa uhkaamista, naurunalaiseksi tekemistä, nöyryyttämistä, vähättelyä, kylmyyttä ja reagoimattomuutta lasta kohtaan. Edellä mainitut kuuluvat aktiiviseen henkiseen väkivaltaan. Passiiviseen kuuluu mitätöinti ja huomiotta jättäminen. (Paavilainen & Pösö 2003, 14, 16.) Henkiseen väkivaltaan luetaan myös sosiaalinen eristäminen ja taloudellinen alistaminen, mielipiteiden ja pukeutumisen kontrollointi sekä fyysisellä väkivallalla uhkailu. Henkinen väkivalta liittyy aina fyysiseen väkivaltaan. (Ojuri 2006, 17.)

Henkisellä väkivallalla tarkoitetaan mielen tahallista loukkaamista nimittelemällä, haukkumalla, kiristämällä, uhkailemalla ja suhtautumalla henkilöön alentavasti tai huutamalla. Myös uhkailu ja pelottelu fyysisellä väkivallalla sekä eristäminen ja perheväkivallan seuraaminen sivusta katsotaan henkiseksi väkivallaksi. (Holmberg 2000, 11.)

3.1.3 Seksuaalinen väkivalta

Seksuaalisella väkivallalla tarkoitetaan lähinnä sukupuolielimiin tai sukupuolisiin tunnusmerkkeihin kohdistuvaa väkivaltaa. Sillä voidaan tarkoittaa aktiivisessa seksuaalisessa väkivallassa sukupuoliyhteyttä tai yritystä sekä koskemattomuutta loukkaavaa seksuaalitekoa. Passiiviseen seksuaaliseen väkivaltaan kuuluvat uhrin johdattaminen ikää ja kehitystasoa vastaamattomaan seksuaali-

käyttäytymiseen, altistaminen seksuaalisille ärsykeille tai uhrin käyttäminen epäsiiveellisissä julkaisuissa. (Paavilainen & Pösö 2003, 14–16.) Lapseen kohdistuvat seksuaaliset teot ovat aina rikoksia, vaikka lapsi olisi siinä vapaaehtoisesti mukana (Holmberg 2000, 11).

3.1.4 Kemiallinen väkivalta

Kemiallisella väkivallalla tarkoitetaan tarpeettomien lääkeaineiden tai päihteiden antamista uhrille. Aktiivista kemiallista väkivaltaa on rauhoittavien lääkkeiden sekä alkoholin antaminen, jotta uhri nukkuisi eikä häiritsisi tekijää. Passiiviseen kemialliseen väkivaltaan kuuluu, ettei uhrille anneta hänen tarvitsemiaan lääkkeitä tai hänen tarvitsemaansa ruokavaliota ei noudateta. Lääkkeet saatetaan myös jättää lapsen ulottuville. Äidin raskauden aikana käyttämä alkoholin- ja huumeiden käyttö voidaan luokitella myös kemialliseen väkivaltaan, kun sen voidaan katsoa vaurioittavan lasta. (Sosiaaliportti 2010 b.)

3.2 Perheväkivalta tilastojen näkökulmasta

Suurin osa perheväkivallasta ei tule ulkopuolisten tietoon ollenkaan. Perheväkivaltaa on tutkittu erilaisin kyselytutkimuksin, koska niiden avulla voidaan luoda oikeanlaista kuvaa väkivallan määrästä, piirteistä ja kehityssuunnista. Suomessa ensimmäiset uhritutkimukset aloitettiin vuonna 1980. (Lappi-Seppälä & Aromaa 2006.)

Vuonna 2000 tehdyssä tutkimuksessa (Mikä lapsella hätänä? Perheväkivalta koulun henkilöstön näkökulmasta) kartoitettiin koulun mahdollisuuksia, keinoja ja voimavaroja auttaa perheväkivaltaa kokeneita lapsia ja nuoria. Lisäksi tutkimuksessa selvitettiin koulun henkilöstön tietämystä perheväkivallasta ja suhtautumista siihen. (Dufva 2001, 14.) Tutkimus toteutettiin kyselytutkimuksena ja pääosin strukturoidulla kyselylomakkeella. Mukana oli myös muutama avoin kysymys. Kyselyjä lähetettiin 833, joista palautettiin 330. (Dufva 2001, 22–24.)

Dufvan (2001) tutkimuksessa perheväkivallan viisi yleisintä muotoa olivat fyysinen väkivalta (39 %), henkinen väkivalta (48 %), seksuaalinen väkivalta (6 %), eristäminen (3 %), taloudellinen väkivalta (2 %) ja muu väkivalta (2 %). Tutkimuksessa fyysisen väkivallan kokemista tekijä-uhriryhmittäin oli 60 % tekijänä mies ja kokijana nainen, 42 % tekijänä oli mies ja kokijana lapsi tai nuori ja 37 % sekä tekijänä että uhrina oli lapsi tai nuori. Kysyttäessä perheväkivallan vaikutuksia lapseen 99 % vastaajista oli sitä mieltä, että lapset yrittävät salata väkivallan, 96 % oli sitä mieltä, että lapsilla oli vaikeuksia tehdä kotitehtäviä rauhas- sa, 93 % mielestä lapset joutuvat henkisen väkivallan kohteeksi, 92 % mielestä lapset eivät uskalla viedä kavereita kotiin, 90 % mielestä lapset pakenevat kotoaan väkivaltaa ja 89 % mielestä lapset pinnaavat koulusta suojellakseen äiti- ään. (Dufva 2001, 30–31,37).

Tutkimukseen vastanneista 53 % oli saanut tietoonsa vähintään yhden 7–12-vuotiaan lapsen kotona kokeman tai näkemän perheväkivaltatilanteen viimeisen lukukauden aikana. 13–15-vuotiaiden osalta tiedon sai 29 % vastanneista ja molemmissa ryhmissä 47 % vastaajista ei ollut saanut tietoonsa yhtään tapausta. Useimmiten perheväkivalta tapaukset tulivat vastaajien tietoon lapselta itseltään (25 %), toiselta työntekijältä (22 %), oppilashuoltoryhmän kautta (18 %) tai lapsen äidiltä (12 %). Vastaajien arviot ja päätelmät lapsen kokemasta tai näkemästä perheväkivallasta perustuivat lapsen käyttäytymiseen (63 %), vastaajan omaan ammattitaitoon (17 %), vanhempien käyttäytymiseen (10 %) sekä lapsessa oleviin fyysisiin merkkeihin (7 %). (Dufva 2001, 39–40.)

Tutkimukseen osallistuneista 59 % vastasi, ettei heidän työpaikallaan ole ohjeita miten toimia perheväkivallan tullessa ilmi, 26 % ei tiennyt asiasta mitään ja 15 % vastaajista ilmoitti työpaikalla olevan erillinen ohjeistus perheväkivaltatilanteita varten (Dufva 2001, 41). Vastaajat ottivat perheväkivaltatilanteen tullessa ilmi yhteyttä oppilashuoltoryhmään (93 %), lastensuojelun sosiaalityöntekijään (83 %), keskustelivat kollegan kanssa (92 %) ja (82 %) seurasivat tilannetta (Dufva 2001, 43).

Tutkimuksen mukaan 56 % oli saanut tietoa perheväkivallasta lukemalla kirjallisuutta, 56 % keskusteluista työtovereiden kanssa, 43 % täydennyskoulutuksista

ja 25 % ei ollut saanut mitään tietoa. Vastaajista halusi 32 % täydennyskoulutusta, 21 % kirjallisia toimintaohjeita, 4 % tietoa avun ja tuen lähteistä koskien perheväkivaltaa. (Dufva 2001, 44–45.)

Vastaajista 55 % oli tehnyt yhteistyötä sosiaalihuollon kanssa, 37 % terveydenhuollon henkilöstön kanssa, 10 % oli ollut yhteydessä poliisiin ja 37 % ei ollut tehnyt yhteistyötä työpaikan ulkopuolisten kanssa perheväkivaltatapauksissa. Myös perheneuvolaan oli ollut yhteydessä 7 % vastaajista, 4 % oli ollut yhteydessä turvakotiin ja 25 % nuorisotoimeen. (Dufva 2001, 47).

Vuonna 2005 tehtiin laaja tutkimus naisiin kohdistuvasta väkivallasta (Naisiin kohdistunut väkivalta 2005). Tutkimus tehtiin postikyselynä ja otos oli 7000 suomalaista naista iältään 18–74 vuotta. (Piispa & Heiskanen 2006, 6.) Tutkimuksen mukaan naisiin kohdistuva perheväkivalta on kasvanut koko ajan. Kaikesta perheväkivallasta naisiin kohdistui 38 % ja parisuhdeväkivallasta 90 %. (Heiskanen 2006, 14.) Tutkimuksen mukaan 34 % naisista oli joutunut fyysisen tai seksuaalisen väkivallan kohteeksi alle 15-vuotiaana. Lapsuudessa naisille väkivaltaa oli yleensä tehnyt joku perheenjäsen. Noin 27 % tutkimukseen osallistuneista oli kokenut alle 15-vuotiaana sekä fyysistä että seksuaalista väkivaltaa. (Heiskanen 2006, 29–30.)

Tutkimuksen mukaan nuoret naiset joutuvat yleisimmin väkivallan uhriksi parisuhteessaan. 18–24-vuotiaista naisista 21 % oli joutunut kokemaan väkivaltaa parisuhteessaan. Opiskelijat, työttömät ja yrittäjät joutuivat muita yleisimmin väkivallan kohteeksi. (Piispa 2006, 49.) Vajaalle puolelle tutkimukseen osallistuneista oli aiheutunut fyysisiä vammoja. Yleisimmät vammat olivat mustelmat ja ruhjeet. Myös sisäiset vammat, luunmurtumat ja aivotärähdykset olivat melko yleisiä. Neljäsosalle ei kuitenkaan aiheutunut fyysisiä vammoja. Tutkimuksessa 66 % oli kokenut henkisiä seurauksia, kuten vihaa, pelkoa, masennusta ja häpeää. Keskittymisvaikeuksia ja vaikeuksia parisuhteissa sekä töissä oli myös mainittu tutkimuksessa. (Piispa 2006, 64–65.)

Vuonna 2008 toteutettiin tutkimus lasten ja nuorten väkivaltakokemuksista. Kysely toteutettiin Internet-kyselynä peruskoulun yhdeksännen ja kuudennen luo-

kan oppilaille. (Kääriäinen 2008, 30.) Tutkimuksesta käy ilmi, että lapsiin kohdistuva väkivalta on varsin yleistä. Kaksi kolmesta vastaajasta oli kokenut fyysistä tai henkistä väkivaltaa. Yleisimmin lapset kohtaavat henkistä väkivaltaa, kun fyysinen väkivalta, joka tuottaa vammoja, on harvinaisempaa. Pojat kokevat tyttöjä enemmän väkivaltaa kodin ulkopuolella. Poikien kokemasta väkivallasta suurin osa on toisen pojan aiheuttamaa. Tytöt kokevat enemmän väkivaltaa kotona. Tytöt näkivät kotona poikia enemmän väkivaltaa. Tutkimuksen tulokset viittaavat siihen, että samat lapset joutuvat kokemaan väkivaltaa sekä kotona, koulussa että vapaa-ajallaan. (Ellonen, Kääriäinen, Salmi & Sariola 2008, 149–150.)

Tutkimuksen mukaan monet lapset näkevät kotonaan perheväkivaltaa. Yleensä se on vanhempien keskinäistä, mutta myös muihin lapsiin kohdistuvaa. 70 prosenttia yhdeksäsluokkalaisista tytöistä kertoo kokeneensa itse fyysistä tai henkistä väkivaltaa kotonaan tai nähneensä sitä. Pääasiassa henkinen väkivalta on haukkumista, loukkaamista ja uhkaamista. Perheväkivalta on yhtäläillä äitien isiin ja isien äiteihin kohdistuvaa. Lapsiin kohdistuva väkivalta on selvästi yleisempää kuin aikuisiin kohdistuva väkivalta perheissä. (Ellonen ym. 2008, 152–153.)

Johanna Rissanen on pro gradu- tutkielmassaan tutkinut lastentarhanopettajien tietoutta perheväkivallasta ja valmiuksia kohdata perheväkivaltaa kohdanneita lapsia. Tutkimus toteutettiin teema- haastattelemalla kuutta lastentarhan opettajaa. Tutkimuksessaan Rissanen selvitti mitä lastentarhanopettajat tietävät perheväkivallasta, tunnistavatko he perheväkivallan merkit ja miten lastentarhanopettajat toimisivat kohdatessaan lapsen, joka on kohdannut perheväkivaltaa kotonaan. Rissanen oli valinnut tutkimuksensa aiheen sen pohjalta, että hän itse koki lastentarhanopettajan koulutuksen sisältävän liian vähän opetusta koskien perheväkivaltaa ja sen tunnistamista ja keinoja auttaa.

Haastatteluissa lastentarhanopettajat mainitsivat perheväkivaltaa olevan fyysinen ja psyykinen väkivalta. Ainoastaan yksi vastaaja viittasi inestien olevan yksi perheväkivallan muodoista. Yleisempänä perheväkivallan muotona pidettiin

henkistä väkivaltaa ja tämän oletettiin edeltävän fyysistä pahoinpityä. (Rissanen 2001, 60–62.)

Haastatellut lastentarhanopettajat katsovat, että perheväkivalta vaikuttaa eniten lapsen henkiseen kehittymiseen. He uskovat perheväkivallan vaikuttavan erityisesti lapsen minuuteen ja itsetunnon kehittymiseen. Fyysiset vaikutukset nimettiin fyysisiksi vammoiksi ja tällä tarkoitettiin sitä, että perheväkivalta aiheuttaa lapselle fyysisiä vammoja, jotka saattavat vaikuttaa lapsen normaaliin kasvuun. (Rissanen 2001, 65–66.)

Tähän tutkimukseen osallistuvat lastentarhanopettajat eivät osanneet mainita mitään lukuja perheväkivallan yleisyydestä ja kaikki olivat myös sitä mieltä, että heidän omakohtaiset kokemuksensa perheväkivallan kohtaamisesta ovat harvinaisia. Yleisesti he arvioivat, että perheväkivalta ei ole kovin yleistä, mutta sitä on jatkuvasti kuitenkin enemmän. Kaikki haastateltavat olivat kuitenkin sitä mieltä, että perheväkivalta on yleisempää kuin sen uskotaan olevan. Harva tapaus tulee kuitenkin ilmi. (Rissanen 2001, 69–70.)

Riskitekijöiksi haastatellut lastentarhanopettajat mainitsivat huumeiden ja alkoholin käytön, psyykkiset ongelmat, joihin sisältyy muun muassa tasapainottomuus, heikko itsetunto, epävarmuus omasta tilanteesta ja paha olo. Mielenterveysongelmien nähtiin aiheuttavan mustasukkaisuutta ja epävarmuutta ja sitä kautta perheväkivaltaa. Työttömyys ja taloudelliset vaikeudet koettiin myös perheväkivaltaa synnyttävinä tekijöinä. Riskitekijöinä nähtiin tutkimuksessa myös toisen lapsen syntymä ja vanhempien vuorotyö. Palkka- ja koulutustasolla ei kuitenkaan nähty olevan vaikutusta perheväkivallan esiintymiseen. (Rissanen 2001, 72–74.)

Lastensuojeluviranomaiset, sosiaalityöntekijät, kriisikeskus, poliisi, perheneuvola, psykologi ja erityislastentarhanopettaja nousivat Rissanen tutkimuksessa esille paikkoina, joihin lastentarhanopettajat voisivat ottaa yhteyttä, mikäli havaitsisivat, että lapsen perheessä esiintyy perheväkivaltaa. Lisäksi vastaajat puhuisivat omille työtovereilleen. (Rissanen 2001, 77.)

Lastentarhanopettajat kertoivat havainneensa, että kotona tapahtuvan väkivallan fyysisinä merkkeinä ovat mustelmat ja muut ulkoisesti havaittavat merkit lapsen kehossa. Fyysisen väkivallan uskotaan näkyvän lapsen käyttäytymisessä myös siten, ettei lapsi puhu ja naura niin kuin muut ikätoverinsa. Lastentarhanopettajat uskoivat että kotona tapahtunut fyysinen väkivalta näkyy aina lapsessa ulospäin tavalla tai toisella. Lapsen käyttäytyminen saattaa muuttua myös pelokkaaksi ja lapsi saattaa tuntea epäluuloa myös muita aikuisia kohtaan eikä lapsi osaa olla vapautunut aikuisen seurassa. Uskottiin, että lapsi voi olla ahdistunut ja oireilla myös somaattisesti, kuten kastelulla ja vatsakivuilla. Lapsen taantumisen katsottiin myös olevan mahdollinen oire perheväkivallasta. (Rissanen 2001, 78–79.)

Merkkeinä perheväkivallasta pidettiin myös lapsen liiallista rauhallisuutta ja kiltteyttä, lapsen leikin uskottiin olevan erilaista, lapsi kertoo kuvitteellisia juttuja tai kehittää mielessään kuvitteellisen maailman tai kodin. Lapsen uskottiin olevan myös mahdollisesti aggressiivinen muita lapsia kohtaan tai olla passiivinen ja masentunut. (Rissanen 2001, 80–82.)

4 PÄIVÄKOTI-IKÄISET LAPSET JA PERHEVÄKIVALTA

Kun lapsi joutuu seuraamaan sivusta perheen sisällä tapahtuvaa väkivaltaa, on se lapseen kohdistuvaa henkistä väkivaltaa. Lapsi voi saada siitä traumoja samalla tavoin kuin fyysisestä väkivallasta. Lapselle perheväkivallan seuraaminen on pelottavaa ja hän joutuu olemaan koko ajan valppaana ja varuillaan kotona. Hän kokee kodin rauhattomana huutamisen, lyömisen ja rikkoontuvien tavaroiden äänien takia. Lapselle on pelottavaa nähdä, kun omaa vanhempaa tai sisarusta satutetaan. Joskus vanhemman ja lapsen roolit vaihtuvat ja lapsi joutuu kantamaan aikuisen vastuun. (Holmberg 2000,12.)

Väkivallan kohdistuessa lapseen hän taistelee pahimmassa tapauksessa hengestänsä. Lapsi pelkää kipua, mustelmia, ruhjeita, katkenneita luita tai polttamisen jälkiä, jotka aiheutuvat häneen kohdistuneesta väkivallasta. Lapselle kehittyy kuva maailmasta vihamielisenä ja arvaamattomana paikkana. (Holmberg 2000, 13.)

Perheväkivaltaa kokeneet lapset oirehtivat eri tavoin monista eri tekijöistä riippuen. Väkivallan oireita voi olla vaikea erottaa muista psyykkisistä ja sosiaalisista oireista. Perheen kokonaistilanne, lapsen ikä, persoonallisuus, kehitystaso ja perheen saama tuki sekä väkivallan jatkuvuus ja kesto vaikuttavat lapsen oireisiin. Toiset lapset kestävät paremmin vaikeita elämäntilanteita. Lapsi kokee yleensä monenlaisia tunteita joutuessaan seuraamaan perheväkivaltaa. Näitä tunteita voivat olla viha, pelko, syyllisyys, häpeä, huoli, rakkaus, hämmennys ja avuttomuus. Lapsi monesti vihaa ristiriitaisia tunteitaan ja kokeekin olevansa arvoton. Nämä tunteet purkautuvat eri tavoin eri ikävaiheissa. Useat perheväkivallan oireet kuitenkin voivat ilmetä kaikissa ikävaiheissa ja näitä ovat huono itsetunto, ahdistuneisuus ja masentuneisuus. (Holmberg 2000, 14.)

Perheväkivaltaa kokeneella vauvalla on yleensä heikompi fyysinen terveys ja hänellä on syömishäiriöitä. Vauvan vuorovaikutustaidot ja motorinen kehitys voi myös hidastua. Vauva on levoton ja itkuinen sekä hänet on vaikea saada rauhoittumaan. Muita tyypillisiä oireita on uni- ja nukahtamishäiriöt. Turvattomassa

ympäristössä vauva on vaikea rauhoittua nukkumaan. Nukahdettuaan hän säpsähtelee helposti hereille. Syynä tähän voivat olla melu, turvattomuuden tunne tai tyydyttämättömät fyysiset tarpeet. (Holmberg 2000, 14–15.)

Perheväkivalta näkyy leikki- ja esikouluikäisen lapsen toiminnassa. Hän saattaa leikkiä rajuja leikkejä tai kielenkäyttö voi olla hyvinkin karkeaa. Jatkuvasti perheväkivaltaa kokevan leikki- ja esikouluikäisen lapsen leikit ovat usein mekaanisia, ilottomia ja toistavat samaa kaavaa. Useat leikki- ja esikouluikäiset ovat ahdistuneita ja surullisia. Monesti lapsi tuntee pelkoa ja hänellä on selittämättömiä pelkotiloja. Myös sosiaalisissa suhteissa alkaa leikki-iässä näkyä ongelmia. Joku voi olla hyvin aggressiivinen, toinen taas hyvin arka, piilossa pysyvä ja helposti säpsähtelevä puhuteltaessa. Leikki-ikäisillä on enemmän somaattisia oireita, kuten päänsärkyä ja vatsakipua, verrattuna muihin ikäryhmiin. Lapsi voi myös taantua ikätasoaan varhaisemmalle kehitystasolle, esimerkiksi pitkään kuivana ollut lapsi saattaa alkaa uudelleen kastella housunsa. (Holmberg 2000, 15.)

5 LAPSEN OIKEUDET

YK:n lapsen oikeuksien sopimus määrää, että kaikilla lapsilla on oikeus erityiseen suojeluun ja huolenpitoon. Lapsen edun on aina oltava etusijalla, kun tehdään lapsia koskevia päätöksiä, lakeja tai ratkaisuja yhteiskunnan kaikilla aloilla. Sopimuksen tavoitteena on luoda lapselle sellainen ympäristö, jossa on maksimaaliset kehittymisen mahdollisuudet. Kehittymisellä tarkoitetaan fyysistä, psyykkistä, moraalista, ja sosiaalista kehittymistä. Tällaisia oikeuksia ovat oikeudet terveydenhuoltoon, koulutukseen, sosiaaliturvaan, vapaa-aikaan ja leikkiin. (Lastensuojelukeskusliitto 2010.)

5.1 Lastensuojelulaki

Lastensuojelulain tarkoituksena on turvata jokaiselle lapselle oikeus turvalliseen kasvu-ympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla on aina ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista. Lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten tehtävänä on tukea vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään ja heidän on pyrittävä tarjoamaan perheelle tarpeellista apua riittävän varhain ja ohjattava lapsi perheineen tarvittaessa lastensuojelun piiriin. Lastensuojelun on tuettava vanhempia, huoltajia sekä muita lapsen hoitoon ja kasvatukseen osallistuvia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa järjestämällä tarvittavia palveluja ja tukitoimia. (Lastensuojelulaki 417/2007.)

Lastensuojelulaki määrittelee, että lapsen etua arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, miten eri toimenpidevaihtoehdot ja ratkaisut turvaavat lapselle tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin sekä läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet. Jokaisella lapsella tulee olla mahdollisuus saada ymmärtämystä ja hellyyttä sekä iän ja kehitystason mukaista valvontaa ja huolenpitoa. Lapselle pitää mahdollistaa tilaisuus taipumuksia ja toivomuksia vastaavaan koulutukseen sekä taata turvallinen kasvu-ympäristö ja ruumiillinen sekä henkinen koskemattomuus. (Lastensuojelulaki 417/2007.)

Lapselle on taattava turvalliset olosuhteet itsenäistymiseen ja kasvamiseen vastuulliseksi henkilöksi. Lapsella on oltava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa itseään koskevista asioista sekä on otettava huomioon jokaisen lapsen kielellinen, kulttuurillinen ja uskonnollinen tausta. (Lastensuojelulaki 417/2007.)

5.2 Ilmoitusvelvollisuus

Viranomaisilla on mahdollisuus puuttua perheväkivaltaan ainoastaan silloin, kun se tulee heidän tietoonsa. Kuka tahansa henkilö voi ilmoittaa poliisille havaitsemastaan väkivallasta tai ottaa tarvittaessa yhteyttä sosiaaliviranomaisiin, mikäli havaitsee lapsen, joka olisi suojelun tarpeessa. On aina perusteltua tehdä lastensuojeluilmoitus, jos tietää lapsen joutuvan kotonaan pahoinpitelyn uhriksi, tai jos tietää lapsen joutuvan elämään kodissa, missä hänen vanhempansa pahoinpidellään. (Niemi-Kiesiläinen & Kainulainen 2006, 118.)

Rikoslain nojalla jokainen on velvollinen tekemään ilmoituksen joko viranomaisille tai uhrille, mikäli henkilö on konkreettisessa vaarassa joutua muun muassa törkeän pahoinpitelyn, henkirikoksen tai raiskauksen uhriksi ja rikos olisi vielä estettävissä. Sama ilmoitusvelvollisuus on myös rikoksen tapahtuessa, jolloin sen jatkuminen voidaan estää. Rikoksesta voidaan ilmoittaa sosiaaliviranomaisille tai poliisille. Jos ilmiannettava rikoksentekijä on läheinen henkilö, ilmoitusvelvollisuutta ei ole. (Niemi-Kiesiläinen & Kainulainen 2006, 118.)

Lastensuojeluilmoituksen voi tehdä silloin kun havaitsee tai saa tietoonsa sellaisia seikkoja, joiden vuoksi lapsen suojelun tarve on tarpeellista selvittää. Tällöin siis kyseessä on henkilön oma arvio siitä onko tarpeen tarkistaa lapsen suojelun tarve. Lastensuojelutarpeen selvittämisen taustalla voi olla monia erilaisia seikkoja, jotka liittyvät lapsen hoidon ja huolenpidon tarpeeseen, kehitystä vaarantaviin olosuhteisiin tai lapsen omaan käyttäytymiseen. Syynä ilmoituksen tekemiseen voi olla esimerkiksi lapsen tarpeiden laiminlyönti, lapsen heitteillejättö, lapsen pahoinpitely tai seksuaalinen hyväksikäyttö tai niiden epäily tai uhka. Ilmoituksen syynä voi myös olla lapsen vanhempien tai huoltajien päihde- tai

mielenterveysongelmat, jaksamattomuus tai oman hoidon laiminlyöminen silloin kun se vaarantaa lapsen hyvinvointia. (Sosiaaliportti 2010 a.)

Ilmoituksen aiheena voi olla lapsen oma päihteiden käyttö, mielenterveysongelma, rikoksilla oireilu tai itsetuhoisuus. Lapsen kehitystä vaarantavia olosuhteita ovat tilanteet, joissa lapsella ja vanhemmalla on lapsen kehitykseen vaikuttavia vuorovaikutusongelmia, tai jatkuva koulunkäynnin laiminlyöminen, sekä tilanne jossa lapsi joutuu jatkuvasti ottamaan ikätasoonsa nähden liian suurta vastuuta perheen arjen pyörittämisestä. Joissain tapauksissa myös perheen heikko taloudellinen tilanne saattaa vaarantaa lapsen kehitystä ja tällöin tilannetta voidaan parantaa antamalla taloudellista tukea esimerkiksi lastensuojelullisin perustein. (Sosiaaliportti 2010 a.)

Lastensuojeluilmoitus tulisi tehdä, jos havaitsee muita syitä, joiden vuoksi lapsen kasvu ja kehitys on vaarantunut. Jos on epävarma milloin lastensuojeluilmoitus tulisi tehdä, voi kysyä neuvoa kunnan lastensuojeluviranomaisilta ilmaisematta lapsen henkilöllisyyttä. Tärkeää on kuitenkin, että ilmoitus tehdään viipymättä. Arviointi siitä johtaako se kiireellisiin toimenpiteisiin, kuuluu sosiaalihuollon ammattilaisille. Ilmoitusvelvollisille ei laki anna harkintavaltaa, jonka perusteella he voisivat siirtää lastensuojeluilmoitusta sen vuoksi, että arvioivat itse, ettei ilmoitus tule todennäköisesti tule johtamaan välittömiin lastensuojelutoimenpiteisiin. (Sosiaaliportti 2010 a.)

Lastensuojelulaki määrää, että sosiaali- ja terveydenhuollon, opetustoimen, nuorisotoimen, poliisitoimen ja seurakunnan tai muun uskonnollisen yhdyskunnan palveluksessa tai luottamustoimessa olevat henkilöt sekä muun sosiaalipalvelujen tai terveydenhuollon palvelujen tuottajan, opetuksen tai koulutuksen järjestäjän tai turvapaikan hakijoiden vastaanottotoimintaa tai hätäkeskustoimintaa taikka koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa harjoittavan yksikön palveluksessa olevat henkilöt ja terveydenhuollon ammattihenkilöt ovat velvollisia viipymättä ilmoittamaan salassapitosäännösten estämättä kunnan sosiaalihuololle, jos he tehtävässään ovat saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä. (Lastensuojelulaki 417/2007.)

Ilmoitusvelvollisuus liittyy kaikkiin tehtävän hoitamisessa saatuihin tietoihin, eikä se riipu siitä, onko tiedot saatu virka- tai työsuhteessa taikka itsenäisenä ammatinharjoittajana. Se koskee sitä tietoa, jonka työntekijä on saanut omassa työssään. Lastensuojelun ilmoitusvelvollisuus ohittaa muussa lainsäädännössä säädetyn salassapidon, lukuun ottamatta rippisalaisuutta. Jos lapsen tilanne vaatii, on työntekijän tehtävä viipymättä lastensuojeluilmoitus, vaikka työntekijä olisi muuten velvollinen pitämään salassa työssään esiin tulleita asioita. Lastensuojeluilmoitus tulee tarpeen vaatiessa tehdä, vaikka lapsen perhe kieltäisi sen tekemisen. (Sosiaaliportti 2010.)

6. APUA AUTTAMISEEN

6.1 Turvallinen lapsuus-hanke

Etelä-Suomen lääninhallituksessa asetettiin vuosina 2004–2007 hanke lähisuhteissa ja perheissä tapahtuvan väkivallan estämiseksi, jota varten perustettiin kehittämisryhmä ja kolme alueellista asiantuntijaverkostoa. Hanke oli osa valtakunnallista sosiaali- ja terveysministeriön perheissä tapahtuvan väkivallan ehkäisemisen toimintaohjelmaa. Kehittämisryhmän ja asiantuntijaverkostojen toimintaan kutsuttiin useiden eri hallinnonalojen ja järjestöjen edustajia Etelä-Suomen läänin alueelta. Etelä-Suomen lääninhallituksen yksi tavoitteista oli kehittää ammattihenkilöstön osaamista ja näin myös tehostaa lasten osalta varhaista puuttumista perheväkivaltaan. Lähisuhteissa ja perheissä tapahtuvan väkivallan ehkäisyhankkeen visio vuodelle 2008 oli, että Etelä-Suomen läänin alueen kaikki kunnat olisivat mukana yhdessä moniammatillisessa asiantuntijaryhmässä, jolla on kehittämis- ja koordinoituvastuu lähisuhteiden väkivallan ehkäisemisessä. (Savola 2007.)

Turvallinen lapsuus-hankkeen puitteissa toteutettiin käsikirja, Turvallinen lapsuus: Kouvolan seudun päiväkotimallit avuksi perheväkivallan ehkäisytyöhön. Käsikirja on tarkoitettu eri sektoreiden väliseksi työvälineeksi, sillä moniammatillinen työ on erinomainen tapa vahvistaa tietoa ja taitoa lähisuhteiden ja perheväkivallan varhaiseksi tunnistamiseksi, ennaltaehkäisemiseksi ja väkivaltaan puuttumiseksi. Kouvolan seudun päiväkodit ja moniammatilliset työryhmät ovat kehittäneet, ottaneet käyttöön ja levittäneet lasten oireiluun ja turvattomuuteen liittyviä toimintamalleja riskien tunnistamiseksi varhaiskasvatuksessa. Kouvolan päiväkotien ja Elimäen kiertävän erityislastentarhanopettajan malli, Kuusankosken varhaiskasvatus- ja lapsiperhepalvelujen yhteistoimintasopimus lastensuojelliseen huoleen ja Anjalankosken kriisisuunnitelma perheväkivaltaan puuttumiseksi, ovat koottuna yhtenäiseksi käsikirjaksi varhaiskasvatuksen henkilöstölle ja varhaiskasvatuspalvelujen kanssa yhteistyötä tekeville ammattiryhmille, kuten kouluille, sosiaalityölle, lastensuojelulle, terveydenhuollolle, poliisille ja syyttäjälle sekä järjestön edustajille, esimerkiksi turvakodeille. (Savola 2007.)

6.2 Varpu-hanke

Sosiaali- ja terveysministeriön koordinoiman Varhaisen puuttumisen-, eli Varpu-hankkeen päämääränä on vuodesta 2001, ollut edistää lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointia ja ehkäistä syrjäytymistä. Päämäärään on tähdätty antamalla koulutusta, sekä kokoamalla ja jakamalla tietoa varhaisen puuttumisen ja tukemisen käytännöistä, sekä kehittämällä lasten kanssa toimivien tahojen yhteistyötä. Hankkeen keskeisenä osana on ollut edistää kulttuurista, vastuuton ja välittämisen muutosprosessia, jonka tuloksena lasten hyvinvointi koetaan kaikkien yhteiseksi asiaksi. Varhaisen puuttumisen toimintatapojen kehittäminen ja ylläpitäminen edellyttää voimavarojen yhdistämistä ja rajoja ylittävää yhteistyötä sekä paikallisella, että valtakunnallisella tasolla. (Ojala 2004, 2.)

Varhaiselle puuttumiselle ei ole olemassa mitään yksiselitteistä määritelmää. Yleisesti sillä kuitenkin tarkoitetaan sitä, että ongelma havaitaan ja siihen pyritään löytämään ratkaisu mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Tänä päivänä varhaisesta puuttumisesta puhutaan monissa eri asia yhteyksissä, kuten sairauksissa, oppimisvaikeuksissa, päihteidenkäytössä sekä nuorisorikollisuuteen liittyen. Yksilön kokemus subjektiivinen huoli on keskeinen työväline varhaisen puuttumisen menetelmässä. Huoleen tulee tarttua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja lapselle ja hänen perheelleen tulee pyrkiä tarjoamaan apua jo kriisin alkuvaiheessa. Tällöin mahdollisuudet ongelmien ratkaisemiseen ja perheen tukemiseen on mahdollisimman suuret. (Kuikka 2004. 7.)

7. VARHAISKASVATUS LOHJAN KAUPUNGISSA

Lohja on yli 36 000 asukkaan kunta, joka sijaitsee läntisellä Uudellamaalla. Kaupunki sijaitsee harjuaalueella Lohjan järven rannalla. Lohja on kaksi kielinen kunta, jossa on hyvin vilkas sivistys- ja kulttuurielämä. Lohja on tunnettu teollisuuskaupunkina, josta löytyy niin metsä-, paperi-, kuin kaivosteollisuuttakin. (Lohja 2007.)

Varhaiskasvatus on lapsen elinpiirissä tapahtuvaa vuorovaikutusta, johon kuuluvat olennaisena osana lapsen oma toiminta, vertaisryhmäkontaktit ja aikuisen tavoitteellinen ohjaus. Varhaiskasvatus palvelut kohdistuvat niin alle kouluikäisiin lapsiin, kuin niihin oppivelvollisuusikäisiin, jotka käyttävät varhaiskasvatus palveluja. Lohjalla varhaiskasvatusta toteuttavat päivähoidon lisäksi koululaisten iltapäiväkerhot, sivistystoimen alaiset oppilaitokset, kuten musiikkiopisto ja kuvataidekoulu sekä urheiluseurat ja seurakunta. (Lohja 2007.)

Päivähoito ja sen eri muodot ovat laajin perheen ulkopuolinen varhaiskasvatuksen toteuttaja. Päivähoitolain mukaan jokaisella lapsella on subjektiivinen oikeus kunnan järjestämään päivähoitoon. Päivähoidon varhaiskasvatuksen lähtökohtana ovat lapsen ja perheen tarpeet ja sen tavoitteena on tukea lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. (Lohja 2007.)

7.1 Arvot ja tavoitteet

Lohjalla varhaiskasvatuksen keskeisenä asiana pidetään lapsen turvallisen ja yksilöllisen kehityksen mahdollistamaa ja yhtenäisen kasvamisen ja oppimisen polkua. Tämä korostuu myös toiminta-ajatuksessa, jonka mukaan lapsen yhtenäisen kasvamisen ja oppimisen polku turvataan vanhempien ja henkilöstön kasvatuskumppanuudella. Lohjan varhaiskasvatuksen arvoja ovat avoimuus, turvallisuus, suvaitsevaisuus, vastuullisuus ja tehokkuus. (Lohja 2007.) Lohjalla varhaiskasvatuksen tavoitteita ovat lapsen henkilökohtaisen hyvinvoinnin lisää-

minen, tunnetaitojen vahvistaminen ja itsenäisyyden lisääminen. Tärkeä tavoite on myös lapsen leikki ja oppiminen. (Lohja 2007)

7.2 Toimintaympäristö

Lohjalla on tarjolla sekä kunnallista, että yksityistä varhaiskasvatusta päiväko-deissa, ryhmäperhepäivähoidossa ja perhepäivähoidossa, ja lisäksi järjestetään koululaisten iltapäiväkerho toimintaa. Palveluja on tarjolla sekä suomeksi, että ruotsiksi. Päivähoito on jaettu viiteen päivähoidon alueeseen, joista neljä on suomenkielistä ja yksi ruotsinkielinen. Varhaiskasvatus kuuluu Lohjalla opetus-toimen kanssa samaan hallintokuntaan. (Lohja 2007.)

Lohjalla on 16 kunnallista päiväkotia, sekä kaksi yksityistä. Päiväkodit tarjoavat pääsääntöisesti alle kouluikäisille lapsille hoitoa, kasvatusta ja opetusta. Kahdessa päiväkodissa on tarjolla vuorohoitoa. Esiopetusta järjestetään kaikkien päiväkotien kokopäivä- ja osapäiväryhmissä sekä kahdeksassa koulujen yhteydessä toimivassa ryhmässä. (Lohja 2007.)

7.3 Kasvattaja varhaiskasvatuksessa

Toiminta varhaiskasvatuksessa perustuu suomalaisen yhteiskunnan määrittelemissä asiakirjoissa oleviin, yhteisesti sovittuihin arvoihin ja toimintatapoihin. Varhaiskasvatuksessa henkilöstö muodostaa moniammatillisen yhteisön, joka rakentaa ja toteuttaa yhteistä toimintakulttuuria. kasvattajan tehtävänä on toteuttaa suunnitelmallista, tietoista ja tavoitteellista hoitoa, kasvatusta ja opetusta. Kasvattajalta edellytetään ammattitaidon lisäksi herkkyyttä havainnoida lasta ja vastata tämän tarpeisiin. Kasvatusyhteisö kehittää jatkuvasti toimintaansa, sekä arvioi ja dokumentoi sitä. Kasvattajan tulee myös aktiivisesti kehittää omaa ammatillista osaamistaan tiedostaen varhaiskasvatuksen muuttuvat tarpeet. (Lohja 2007.)

7.4 Vanhempien rooli

Lohjan varhaiskasvatuksessa vanhemmilla on tärkeä rooli kolmella osa-alueella. Kasvatuskumppanuus on tärkeä osa varhaiskasvatusta ja se tarkoittaa henkilöstön ja vanhempien yhteistä sitoutumista ja toimintaa lapsen kasvun ja kehityksen tukemiseksi. Kasvatuskumppanuus lähtee liikkeelle lapsen tarpeista ja siinä kasvattajat ja vanhemmat toimivat tasavertaisessa vuorovaikutuksessa. (Lohja 2007.)

Vanhemmat otetaan tiiviisti mukaan myös päivähoitoyksikön toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Jokaisessa päivähoitoyksikössä järjestetään kerran toimintakauden aikana vanhempainilta sekä jokaisen lapsen kohdalla käydään myös keskusteluja vuoden aikana. (Lohja 2007.)

Lasten vanhempien sekä kasvatushenkilöiden toimesta jokaiselle lapselle laaditaan myös yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelma. Suunnitelmaa laadittaessa otetaan huomioon sekä henkilökunnan että vanhempien tietous ja näkemys lapsen yksilöllisistä tarpeista. Suunnitelman toteutumista arvioidaan yhdessä vanhempien kanssa vähintään kerran vuodessa. (Lohja 2007.)

7.5 Moniammatillinen yhteistyö

Yhtenä varhaiskasvatuksen toimintamuotona on moniammatillinen suunnittelu ja kehittämistyö koko lasta ja perhettä palvelevan verkoston kanssa. Tarpeen mukaan voidaan tehdä myös laajempaa seudullista yhteistyötä. Yhteistyö muihin verkoston osiin edellyttää lapsen vanhempien suostumusta. (Lohja 2007.)

Lohjalla muita yhteistyötahoja vanhempien lisäksi ovat muun muassa koulut, neuvolat, perheneuvola sekä sosiaalityö ja seurakunnat. Verkostoyhteistyön yhtenä tärkeimpänä seikkana on mahdollisimman varhainen puuttuminen riskitilanteissa. Kun harkitaan tukipalvelujen käyttöä, ovat vanhemmat ensimmäinen taho, jolle henkilökunta kertoo huolensa. (Lohja 2007.)

8 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Kvantitatiivinen tutkimus, joka jakaantuu selkeästi erottuviin vaiheisiin, asettaa selkeämmin näkyviin tutkimusongelmat. Tutkimuksessa tulisi pyrkiä esittämään tutkimusongelma mahdollisimman selkeästi ja tarkkarajaisesti. Tutkimukselle pitäisi löytää johtoajatus ja tämän mukaan voidaan nimittää myös tutkimuksen pääongelma. Pääongelman analysointi taas johtaa siihen, että tutkimukselle saadaan osaongelmat. Joskus kuitenkin tutkimuksessa voi olla vain yksi ongelma tai joukko samantasoisia ongelmia, niin ettei siitä voi erottaa pää- ja osaongelmia. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara.2004. 116–117.)

Pääongelma on useimmiten hyvin yleisluontoinen kysymys, jossa hahmottuu koko tutkittava kokonaisuus. Alaongelmat ja niihin saadut vastaukset tekevät mahdolliseksi vastata myös itse pääongelmaan. Tutkimusongelmia esitettäessä selvitetään, miksi juuri näihin ongelmiin päädyttiin ja miksi ongelmat rajattiin tällä tavalla. (Hirsjärvi ym. 2004. 119.)

Teoreettinen merkitys, yhteiskunnallinen tai käytännöllinen merkitys, tutkittavuus, ongelman ratkaisun informatiivisuus ja selityskyky ovat näkökulmia joita tutkija voi tarkastella valitessaan tutkimuksen ongelmia. Edellä mainittujen teoreettisten seikkojen lisäksi tutkimusongelman valintaan vaikuttaa hyvin merkittävästi myös tutkijan oma kiinnostus. Jos tutkija on motivoitunut tehtäväänsä, on tutkimuksen tekokin mielekkäämpää. Se, että tutkijan persoona ja henkilökohmainen kiinnostus vaikuttaa tutkimusongelman valintaan, parantaa myös tutkimuksen onnistumisen todennäköisyyttä. (Uusitalo 1996. 53–58.)

Tässä opinnäytetyössä tavoitteena on hankkia tietoa päivähoidon henkilökunnan käsityksistä perheväkivallasta sekä selvittää miten kotonaan perheväkivaltaa kohtaavia lapsia on mahdollista auttaa päivähoidon sektorilla. Valitsimme tämän aihealueen siksi, että perheväkivalta ongelmana on päivähoitohenkilökunnalle vielä paljon tuntemattomampi kuin esimerkiksi päihteiden käyttö lasten perheissä. Kuitenkin perheväkivaltaa esiintyy valitettavan usein myös lapsiperheissä, ja se vaikuttaa aina lapseen, vaikkei varsinainen pahoinpitely kohdis-

tuisikaan juuri perheen lapsiin. Kokemuksemme mukaan päiväkodeissa olevissa kriisisuunnitelmissa ei myöskään ole ohjeita sen varalle, että henkilökunta saa tavalla tai toisella tietoonsa lapsen perheessä esiintyvistä perheväkivalloista. Uskomme myös, että monikaan päivähoidon henkilökunnasta ei tiedä, että myös laki velvoittaa heidät tekemään lastensuojeluilmoituksen jo epäiltäessä perheväkivaltaa.

Opinnäytetyössämme etsimme vastausta seuraaviin kysymyksiin: kuinka usein päivähoidon henkilökunta kohtaa työssään perheväkivaltaa kokeneita lapsia, sekä kuinka usein he ovat epäilleet lapsen kohdanneen perheväkivaltaa kotonaan. Mitkä seikat ovat aiheuttaneet epäilyn ja mitä kautta henkilökunta on saanut tietoonsa perheväkivallan mahdollisuuden? Kartoitamme myös kuinka paljon päivähoidon henkilökunta tietää perheväkivallasta ilmiönä ja sen vaikutuksista lapsen kehitykseen ja elämään? Tutkimuksessa etsitään vastausta myös siihen millä tavalla päivähoidon ammattilaiset voivat auttaa lasta ja onko päiväkodeilla olemassa valmiita toiminta malleja perheväkivallan kohtaamiseen työssään?

9 OPINNÄYTETYÖN MENETELMÄLLISET LÄHTÖKOHDAT

9.1 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusasetelman ehkä olennaisin osa on tutkimusmetodi. Sen avulla tutkija näkee tutkimusongelman kannalta olennaiset ilmiöt. Loppujen lopuksi kuitenkin tutkija itse etsii tulinnan ja esittää ja selittää perustellusti, mitä juuri tällä tutkimuksella voidaan väittää. Tutkimuksessa on kysymys tutkijan kyvystä soveltaa metodologia ja ymmärtää, mikä on tutkimusongelman kannalta olennaista. Tutkimuksen lukijalle metodi on eräänlainen kartta, joka johdattaa hänet tutkimuksen lähtökohdista lopputulokseen. (Vilka 2006, 90.)

Määrällisessä tutkimuksessa tutkittavia asioita käsitellään numeroiden avulla. Tieto, jota tutkitaan, saadaan numeroina, tai vaihtoehtoisesti aineisto ryhmitellään numeeriseen muotoon. Numerotiedot selitetään sekä tulkitaan sanallisesti. (Vilka 2007, 14.)

Määrällisessä tutkimus metodissa käytetään tilastollisia analyysimenetelmiä, jotka ovat hyvin standardisoituja ja joita voidaan soveltaa monenlaisiin kysymyksenasetteluihin. Tutkijan on osattava valita ongelmaan soveltuva menetelmä ja soveltaa sitä oikein. Kvantitatiiviselle tutkimukselle tyypillisiä tutkimusaineistoja ovat koe, kysely- ja haastattelututkimukset, tilastot ja sisällönanalyysi. Määrällinen tutkimus nojaa yleensä jo olemassa olevaan teoriaan ja koettelee sitä. (Uusitalo 1996, 80–81.)

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa on tiedonkeruumenetelmänä hyvin usein perinteinen survey-tutkimus, joka tarkoittaa tiedon hankintaa kyselemällä tai haastatteleamalla. Tällöin tietoa kerätään käyttämällä kyselylomaketta tai strukturoitua haastattelua. Aineisto kerätään täsmälleen samassa muodossa kaikilta vastaajilta. (Uusitalo 1996, 90–91.)

Kyselytutkimuksen etuina voidaan pitää muun muassa sitä, että sen avulla saadaan kerättyä laaja tutkimusaineisto. Samalla kertaa voidaan kysyä monelta ihmiseltä montaa eri asiaa. Kun kyselylomake on huolellisesti laadittu, se on helppo käsitellä tallennettuun muotoon ja analysoida tuloksia tietokoneen avulla. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 184.)

Tämän opinnäytetyön tutkimusmetodiksi valitsimme kvantitatiivisen tutkimusmenetelmän, sillä sen avulla voimme parhaiten selvittää juuri tätä tutkimusongelmaa. Tutkimustyyppiä valitsimme survey-tutkimuksen ja tarvittava aineisto kerättiin kyselylomakkeella, sillä sen avulla saimme kerättyä laajemman tutkimusaineiston kuin esimerkiksi haastattelemalla. Kyselylomakkeella saatuja tuloksia kuvailtiin sanallisesti ja havainnollistettiin kuvioin.

Tutkimuskohteena oli Lohjan kaupungin päivähoidon henkilökunta. Tutkimusjoukkoon kuului kaikki kaupungin 16 päiväkodin henkilökunnasta, jotka työskentelevät lapsiryhmissä. Halusimme ottaa tutkimusjoukkoon mukaan kaikki lapsiryhmissä työskentelevät, koska aiheesta löytyy aikaisempia tutkimuksia, joissa asiaa on tutkittu lastentarhanopettajien näkökulmasta. Kuitenkin laki velvoittaa jokaisen ihmisen puuttumaan tilanteisiin, joissa lasta uhkaa väkivalta tavalla tai toisella, ja näin ollen on tarpeen selvittää myös aihetta kaikkien ammattiryhmien osalta.

9.2 Aineiston keruu ja analysointi

Kyselylomakkeen laatimiseen tarvitaan aina kirjallisuuteen perustuvaa teoriapohjaa. Tutkijan tulee miettiä tutkimusongelmaa ja sen täsmentämistä. Tutkimuksen käsitteet on määriteltävä tarkasti ja mietittävä minkä tutkimusasetelman valitsee. Tutkijan on varmistuttava siitä, että esitetyt kysymykset antavat vastauksen tutkittavaan asiaan. (Heikkilä 2001, 47–49.)

Yleensä kyselylomakkeissa käytetään jotain seuraavista muodoista; avoimet kysymykset, monivalintakysymykset ja asteikkoihin perustuvat kysymykset. Asteikkokysymyksissä tutkija esittää erilaisia väittämiä, joista vastaajan tulee valita

se, joka on lähinnä hänen omaa mielipidettään. Likertin asteikko on eräs asteikkokysymyksiä esittävä muoto. (Hirsjärvi ym. 2004, 187–189.)

Tämän tutkimuksen kyselylomake sisältää avoimia kysymyksiä, monivalintakysymyksiä ja Likertin asteikkoon perustuvia kysymyksiä. Kyselylomakkeen alussa on kaksi monivalintakysymystä joilla kartoitetaan vastaajien ammattia, sekä lapsiryhmää, jossa vastaaja työskentelee. Vastaajien käsityksiä ja kokemuksia kartoitetaan yhteensä 13 kysymyksellä, joista kahdeksan on monivalinta tyyppisiä kysymyksiä, kaksi Likertin asteikkoon perustuvia kysymyksiä ja kolme avointa kysymystä.

Kyselylomake testattiin kolmella kasvatusalan ammattilaisella, joista kaksi toimii tällä hetkellä päivähoidossa ja yksi toimii opetuslalla. Testaamisen perusteella kyselylomakkeeseen tehtiin vielä joitakin pieniä muutoksia ja korjauksia lähinnä sanamuotoihin. Jokaisen kyselylomakkeen mukaan liitettiin saatekirje, jonka tarkoituksena oli kertoa vastaajalle tutkimuksesta sekä kannustaa vastaamaan siihen. Jokaisen päiväkodin johtajalle osoitettiin saatekirjeet, joissa kerrottiin myös tutkimuksesta ja annettiin kyselylomakkeiden palautusohjeet. Kyselylomakkeet toimitettiin päiväkoteihin postitse ja niiden mukaan liitettiin valmiiksi postimerkeillä varustettu kuori lomakkeiden palauttamista varten.

Tutkimusjoukko koostui Lohjan kaupungin päivähoidon henkilökunnasta ja kyselylomakkeita jaettiin kunnan kaikkiin päiväkoteihin. Koska opinnäytetyömme aikataulu oli tiukka, lähetimme lomakkeet päiväkotien johtajille postitse. Tähän tietysti liittyi riski, että lomakkeet eivät tavoittaneet kaikkia työntekijöitä, mutta aikataulun ja päiväkotien määrän vuoksi oli mahdotonta, että olisimme vieneet kyselylomakkeet päiväkoteihin henkilökohtaisesti. Kyselylomakkeiden mukaan liitimme vielä saatekirjeen päiväkodin johtajalle

Tutkimusluvan saimme sähköpostitse Lohjan kaupungin varhaiskasvatus päällikkö Merja Kuusimurrolta. Postitimme kyselylomakkeet päiväkoteihin maaliskuun alussa, heti tutkimusluvan saatuaamme ja aikaa vastaamiseen annoimme puolitoista viikkoa niin, että pyysimme postittamaan vastauskuoret viimeistään 11. maaliskuuta mennessä. Määräaikaan mennessä kyselylomakkeita palautui

vain kolmesta päiväkodista, ja siirsimme analysointia viikolla, koska halusimme odotella mahdollisia myöhässä tulevia vastauslomakkeita. Tuo kannatti, sillä seuraavalla viikolla saapui vielä monta kuorta niin, että vastaukset tulivat lopulta yhdeksästä päiväkodista. Saatuaamme kyselylomakkeet takaisin analysoimme vastaukset tietokoneella SPSS- ohjelman avulla.

9.3 Vastausprosentti ja kato

Kyselylomakkeita lähetettiin 255 kpl Lohjan seudun päiväkoteihin. Vastauksia palautui 86 kappaletta ja koko tutkimuksen vastausprosentti on 33.7 %. Lastentarhanopettajilta vastauksia saatiin 24 kappaletta, lastenhoitajilta 43 kappaletta, ryhmänavustajilta kuusi kappaletta, henkilökohtaisilta avustajilta kaksi kappaletta ja muuhun ammattikuntaan kuuluvilta kuusi kappaletta. Viidessä vastauslomakkeessa ei ollut mainittu ammattinimikettä.

Vastausprosentti jäi melko pieneksi johtuen mahdollisesti tutkimuksen aiheesta, mutta vastausprosentti kuitenkin oli riittävä tulosten luotettavuuden varmistamiseksi. Katoon vaikutti myös työmme tiivis aikataulu, jolloin vastausaikaa kyselyyn osallistuneille jäi melko vähän. Aikataulullisista syistä emme myöskään pystyneet lähettämään päiväkoteihin karhukirjeitä sekä muistutuksia kyselyyn vastaamisesta. Tämäkin osaltaan vaikutti vastausprosenttiin ja katoon. Tutkimus toteutettiin maaliskuussa ja ajankohta sattui juuri kevätlomien aikaan, joka varmasti vaikutti myös osaltaan vastausprosenttiin. Tässä kohtaan voimme myös miettiä vastaajien kiinnostusta aiheeseen ja sen takia tutkimukseen vastaamatta jättämistä. Vastauksia saimme vielä sen jälkeenkin kun olimme jo analysoineet tulokset, jolloin jouduimme jättämään nämä vastauslomakkeet pois tutkimuksesta. Tällä asialla oli myös vaikutusta vastausten katoon.

10. TUTKIMUKSEN TULOKSET

10.1 Taustatiedot:

Taustatieto- kysymyksissä halusimme tietää vastaajien ammatti-nimikkeen sekä työskentelyryhmän. Tutkimukseen vastanneista 28 % on ammatiltaan lastentarhanopettajia, 50 % lastenhoitajia, 7 % on ryhmäavustajia, 2 % on henkilökoh-
taisia avustajia ja 7 % kuuluu muuhun ammattiryhmään, kuten sosionomi AMK, ryhmäperhepäivähoitaja, lähihoitaja ja siviilipalvelumies. 6 % vastaajista ei ker-
tonut ammattinimikettään. Taulukosta 1 nähdään eri ammattiryhmien prosent-
tiosuudet.

TAULUKKO 1. Vastaajien ammatti-nimikkeet

	lukumäärä	Prosentti osuus
lastentarhanopettaja	24	28
lastenhoitaja	43	50
ryhmäavustaja	6	7
henk.koht.avustaja	2	2
muu	6	7
Yhteensä	81	94
Vastaus puuttuu	5	6
Yhteensä	86	100,0

23 % vastaajista työskentelee alle 3-vuotiaiden ryhmässä, 30 % 3-5-vuotiaiden ryhmässä, 26 % esikoululaisten ryhmässä, 1 % erityisryhmässä ja 20 % vastasi työskentelyryhmäkseen muu. Kohdassa työskentelyryhmä muu, vastaukset ja-
kautuivat seuraavasti 3-6-vuotiaat (12 %), 1-6-vuotiaat (6 %), sisarusryhmä (12 %), kaikissa ryhmissä kiertävä (6 %), 3-4-vuotiaat (6 %), 1-5-vuotiaat (24 %), 0-
5-vuotiaat (12 %), 6-6-vuotiaat (6 %) ja 3-7-vuotiaat (6 %) sekä ryhmää ei ker-
rottu (6 %). Taulukosta 2 nähdään vastaajien työskentelyryhmien jakauma.

TAULUKKO 2. Vastaajan työskentelyryhmä.

	Lukumäärä	Prosentti osuus
alle 3-vuotiaat	20	23,3
3-5- vuotiaat	26	30,2
esikoululaiset	22	25,6
erityisryhmä	1	1,2
muu	17	19,8
Yhteensä	86	100,0

10.2 Päivähoitohenkilöstön käsityksiä perheväkivallasta

Tutkimuksessa lähes kaikissa vastauksissa perheväkivaltaa luonnehdittiin henkiseksi tai fyysiseksi toisen satuttamiseksi, joka tapahtuu perheen sisällä ja uhriina voi olla kuka tahansa perheenjäsen. Muina perheväkivallan muotoina tutkimuksessa tuli ilmi sanallinen väkivalta, seksuaalinen väkivalta sekä lapsen tai jommankumman vanhemman kaltoinkohtelu. Perheväkivaltana lapsen kohdistuen pidettiin myös vanhempien keskinäistä riitelyä ja väkivallalla uhkailua, jota lapsi on näkemässä. Runsas alkoholin tai huumeiden käyttö koettiin myös perheväkivallaksi samoin kun se, että lapsen ei anneta olla lapsi.

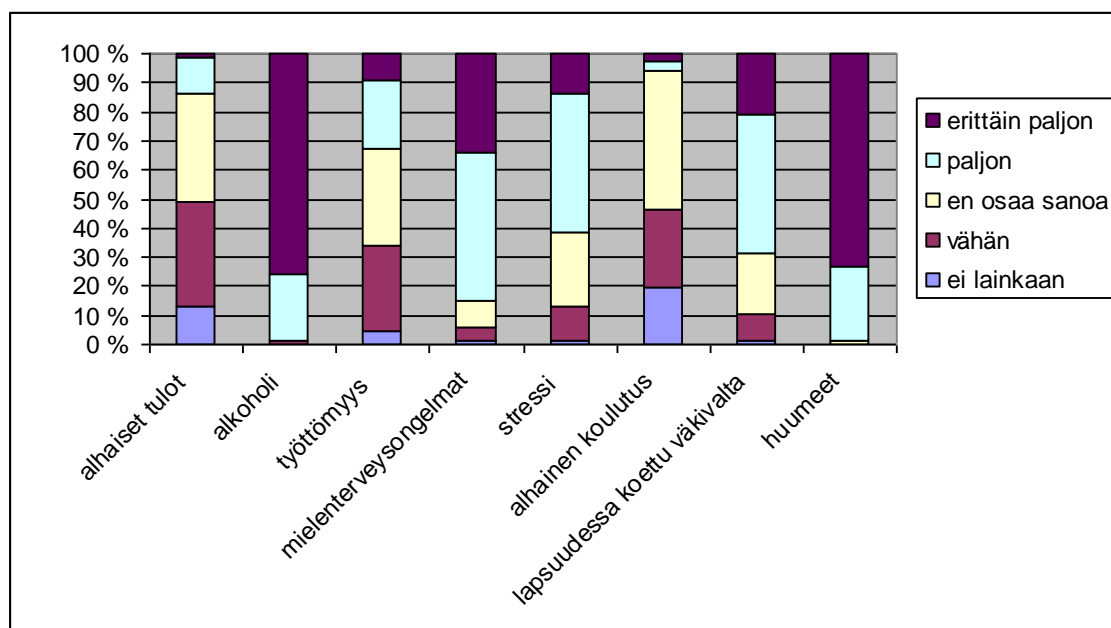
Fyysiseksi väkivallaksi luonnehdittiin toisen ihmisen satuttamista eri tavoin, kuten lyömällä, käsiksi käymällä, raahaamalla, retuuttamalla, tukistamalla, piiskaamalla, läpsimällä, paiskomalla, potkimalla ja tönimällä. Fyysisenä pahoinpitelynä pidettiin myös jatkuvasti toistuvaa lievääkin kurinpalautusta sekä perustarpeiden laiminlyöntiä sekä kovakouraisia otteita.

Henkisenä väkivaltana tutkimukseen osallistuneet pitivät haukkumista, uhkailua, nimittelyä, huutamista, nälvintää, loukkaavaa puhetta, pelottelua ja simputusta sekä puhumattomuutta ja kiusaamista. Henkisenä väkivaltana koettiin myös toisen itsekunnioituksen väheksyminen ja kunnioituksen puute toisen ihmisen tekoja, ajatuksia ja ihmisyyttä kohtaan. Lapsen heitteille jättö sekä perusturvan puute koetaan myös henkiseksi väkivallaksi, samoin kuin turvattomuus, painos-

tus sekä ahdistelu eri tavoin. Lapsen halveksunta, alistaminen ja mitätöinti sekä liian suuren vastuun asettaminen ovat vastaajien mielestä myös henkistä perheväkivaltaa. Henkisenä perheväkivaltana pidettiin myös lapsen hyväksikäyttöä sekä aikuisviihteelle altistamista.

10.2.1 Päivähoitohenkilöstön arviot perheväkivaltaan vaikuttavista tekijöistä

Arvioita perheväkivallan esiintymiseen vaikuttavista tekijöistä kysyttiin asteikolla: ei lainkaan, vähän, en osaa sanoa, paljon ja erittäin paljon. Vastauksista laskettiin prosentuaaliset osuudet jokaiselle vastausvaihtoehdolle. Kysymyksessä vaikuttavina tekijöinä ovat alhaiset tulot, alkoholi, huumeet, työttömyys, mielenterveysongelmat, stressi, alhainen koulutus ja lapsuudessa koettu väkivalta. Kuviosta 1 nähdään vastaajien arviot perheväkivaltaan vaikuttavista tekijöistä.

KUVIO 1. Perheväkivaltaan vaikuttavat tekijät

Alhaiset tulot:

13 % vastaajista oli sitä mieltä että, alhaiset tulot eivät vaikuta lainkaan perheväkivallan esiintymiseen, 36 %, mielestä alhaiset tulot vaikuttavat vähän ja 37 % vastaajista ei osaa sanoa vaikutuksesta. Vastaajista 13 % mielestä alhaiset tulot vaikuttavat paljon ja 1 % mielestä ne vaikuttavat erittäin paljon.

Alkoholi:

Kaikki vastaajat ovat sitä mieltä, että alkoholilla on vaikutusta perheväkivallan esiintymiseen. Vastaajista 76 % mukaan se vaikuttaa erittäin paljon, 23 % mukaan se vaikuttaa paljon. Vastaajista 1 % mielestä alkoholi vaikuttaa vain vähän perheväkivallan esiintymiseen.

Huumeet:

Vastaajien mielestä huumeet vaikuttavat suuresti perheväkivallan esiintymiseen. 73 % vastaajista on sitä mieltä, että huumeet vaikuttavat perheväkivallan esiintymiseen erittäin paljon, 26 % mielestä huumeet vaikuttavat paljon ja 1 % ei osannut sanoa mitään. Yhdenkään vastaajan mielestä huumeilla ei ole vaikutusta asiaan.

Työttömyys:

Työttömyys vaikuttaa vastaajien mielestä perheväkivallan esiintymiseen seuraavasti: 5 % mielestä se ei vaikuta lainkaan, 29 % mielestä se vaikuttaa vähän, 34 % ei osaa sanoa. Vastaajista 23 % mielestä vaikutusta on paljon ja 9 % mielestä työttömyys vaikuttaa perheväkivallan esiintymiseen erittäin paljon.

Mielenterveysongelmat:

Mielenterveysongelmat vaikuttavat vastaajien mielestä 34 % mukaan erittäin paljon, 51 % mukaan paljon ja 9 % vastaajista ei osaa sanoa. Vastaajista 5 % mielestä mielenterveysongelmat vaikuttaa vähän perheväkivallan esiintymiseen ja 1 % vastaajista oli sitä mieltä, että mielenterveysongelmat eivät vaikuta lainkaan.

Stressi:

Stressin vaikuttavuutta kysyttäessä 1 % vastaajien mielestä se ei vaikuta lainkaan perheväkivallan esiintymiseen. Vastaajista 12 % mielestä stressi vaikuttaa vähän ja 25 % vastaajista ei osaa sanoa. Vastaajista 48 % mielestä stressi vaikuttaa paljon ja 14 % mielestä se vaikuttaa erittäin paljon perheväkivallan esiintymiseen.

Alhainen koulutus:

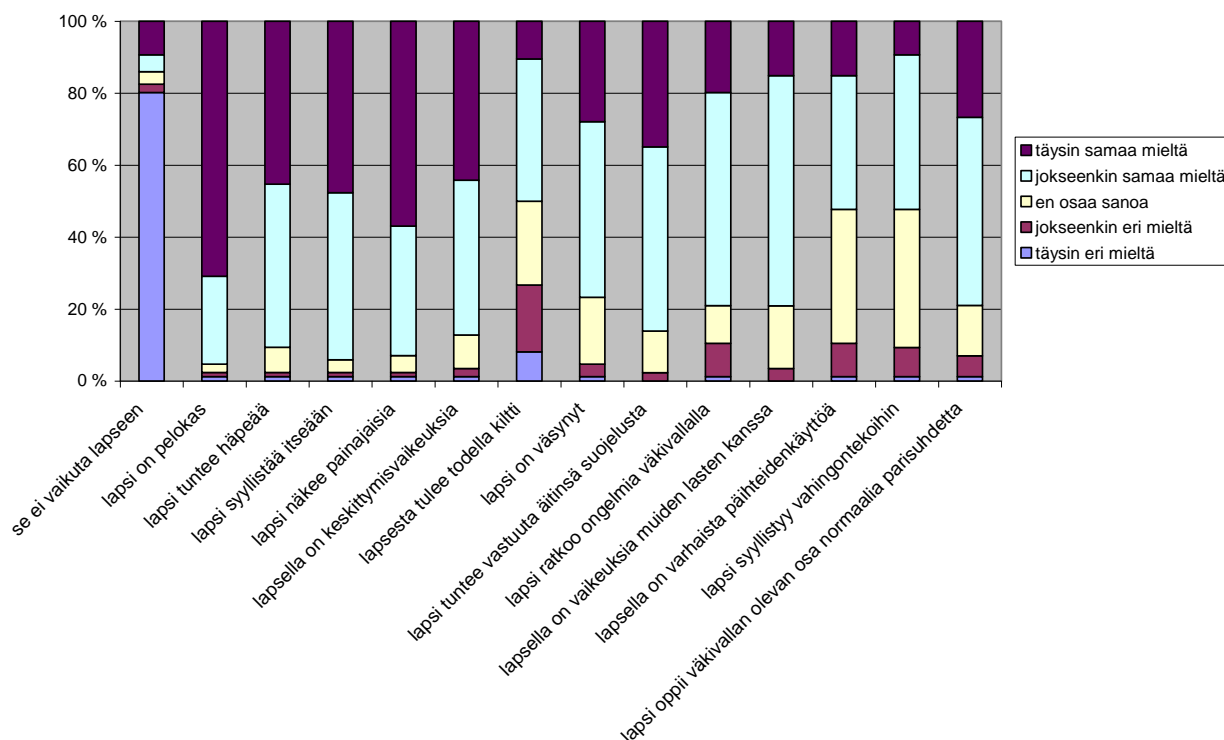
2 % vastaajien mielestä alhainen koulutus vaikuttaa erittäin paljon perheväkivallan esiintymiseen. 4 % vastaajista on sitä mieltä, että se vaikuttaa paljon. Vastaajista 48 % ei osaa sanoa alhaisen koulutuksen vaikutuksesta. Vastaajista 27 % on sitä mieltä, että alhainen koulutus vaikuttaa vähän perheväkivallan esiintymiseen. Vastaajista 20 % on sitä mieltä että alhainen koulutus ei vaikuta lainkaan perheväkivallan esiintymiseen.

Lapsuudessa koettu väkivalta:

Vastaajista 21 % on sitä mieltä, että lapsuudessa koetulla väkivallalla on vaikutusta erittäin paljon perheväkivallan esiintymiseen. Vastaajista 48 % mielestä vaikutusta on paljon ja 21 % ei osaa sanoa. Vastaajista 9 % mielestä lapsuudessa koetulla väkivallalla on vähän vaikutusta perheväkivallan esiintymiseen ja 1 % on sitä mieltä, että sillä ei ole lainkaan vaikutusta.

10.2.2 Arviot perheväkivallan vaikutuksista lapsen kehitykseen

Kotona esiintyvän perheväkivallan vaikutuksia lapseen kysyttiin asteikolla täysin eri mieltä, jokseenkin eri mieltä, en osaa sanoa, jokseenkin samaa mieltä, täysin samaa mieltä. Vastauksista laskettiin prosentuaalinen osuus jokaiselle vastaus vaihtoehdolle. Kuviosta kaksi nähdään vastaajien arviot kotona esiintyvän perheväkivallan vaikutuksista lapsen kehitykseen.

KUVIO 2 Perheväkivallan vaikutukset lapsen kehitykseen

Vastaajista 80 % mielestä kotona esiintyvä perheväkivalta vaikuttaa lapsen kehitykseen. Vastaajista 2 % mielestä kotona esiintyvä perheväkivalta vaikuttaa jonkin verran lapsen kehitykseen ja 4 % vastaajista ei osaa sanoa vaikutuksesta mitään. Vastaajista 5 % on sitä mieltä, että kotona esiintyvä perheväkivalta ei vaikuta kovin paljon lapsen kehitykseen ja 9 % vastaajista on sitä mieltä, että kotona esiintyvä perheväkivalta ei vaikuta ollenkaan lapsen kehitykseen.

Kotona esiintyvä perheväkivalta voi tehdä lapsesta pelokkaan. Vastaajista 71 % on sitä mieltä, että lapsi voi olla pelokas kotona esiintyvän perheväkivallan vaikutuksesta. Vastaajista 25 % on jokseenkin samaa mieltä lapsen pelokkuudesta ja 2 % vastaajista ei osaa sanoa tähän mitään. Vastaajista 1 % mielestä kotona esiintyvä perheväkivalta ei oikeastaan tee lapsesta pelokasta ja toinen 1 % vastaajista on sitä mieltä, ettei asioilla ole vaikutusta toisiinsa.

Vastaajista 46 % on sitä mieltä, että lapsi tuntee häpeää kotona esiintyvästä perheväkivallasta. Vastaajista 45 % on jokseenkin samaa mieltä, että lapsi tun-

tee häpeää kotona esiintyvistä perheväkivallasta. 7 % vastaajista ei osaa sanoa tähän mitään ja 1 % mielestä lapsi ei juuri tunne häpeää asiasta ja 1 % mielestä lapsi ei tunne häpeää kotona esiintyvän perheväkivallan takia.

Vastaajista 48 % mielestä lapsi syyllistää itseään kotona esiintyvistä perheväkivallasta. 46 % vastaajista on jokseenkin samaa mieltä asiasta ja 4 % vastaajista ei osaa sanoa. Vastaajista 1 % mielestä lapsi ei juuri syyllistä itseään kotona esiintyvän perheväkivallan takia ja 1 % mielestä lapsi ei syyllistä itseään ollenkaan asiasta.

Vastaajista 57 % mielestä lapsi näkee painajaisia kotona esiintyvän perheväkivallan vaikutuksesta. 36 % vastaajista on jokseenkin samaa mieltä asiasta ja 5 % ei osaa sanoa. Vastaajista 1 % on jokseenkin eri mieltä asiasta ja 1 % mielestä lapsi ei näe painajaisia kotona esiintyvän perheväkivallan vaikutuksesta.

Vastaajista 44 % mielestä lapsella on keskittymisvaikeuksia kotona esiintyvän perheväkivallan vaikutuksena. 43 % vastaajista on jokseenkin samaa mieltä asiasta. 9 % vastaajista ei osaa sanoa ja 2 % on jokseenkin eri mieltä asiasta. 1 % mielestä lapsella ei esiinny keskittymisvaikeuksia perheväkivallan vaikutuksena.

Vastaajista 10 % on sitä mieltä, että lapsesta tulee todella kiltti perheväkivallan seurauksena. 40 % vastaajista on jokseenkin samaa mieltä asiasta ja 23 % ei osaa sanoa. Vastaajista 19 % on jokseenkin eri mieltä asiasta ja 8 % mielestä lapsesta ei tule todella kilttiä kotona esiintyvän perheväkivallan seurauksena.

Vastaajista 28 % mielestä lapsesta tulee väsynyt, kun kotona esiintyy perheväkivaltaa. 49 % vastaajista on jokseenkin samaa mieltä asiasta ja 19 % ei osaa sanoa. Vastaajista 3 % mielestä lapsesta ei juuri tule väsynyttä kotona esiintyvän perheväkivallan seurauksena ja vastaajista 1 % mielestä kotona esiintyvä perheväkivalta ei vaikuta lapsen vireystilaan.

Vastaajista 35 % mielestä lapsi tuntee vastuuta äitinsä suojelusta. 51 % vastaajista on jokseenkin samaa mieltä asiasta ja 12 % ei osaa sanoa. Vastaajista 2 %

mielestä lapsi ei tunne vastuuta äitinsä suojelusta kotona esiintyvän perheväkivallan vaikutuksena.

Vastaajista 20 % mukaan lapsi ratkoo ongelmiaan väkivallalla, kun kotona esiintyy väkivaltaa. 59 % vastaajista on jokseenkin samaa mieltä asiasta ja 11 % ei osaa sanoa. Vastaajista 9 % on jokseenkin eri mieltä siitä, että lapsi ratkoo ongelmiaan väkivallalla. Vastaajista 1 % mielestä kotona esiintyvällä väkivallalla ei ole yhteyttä siihen, että lapsi ratkoo ongelmia väkivallalla.

Vastaajista 15 % mielestä lapsella on vaikeuksia muiden lasten seurassa, kun kotona esiintyy perheväkivaltaa. 64 % vastaajista on jokseenkin samaa mieltä asiasta ja 17 % ei osaa sanoa. Vastaajista 4 % mielestä lapsella ei juuri ole vaikeuksia muiden lasten seurassa kotona esiintyvän perheväkivallan vaikutuksena.

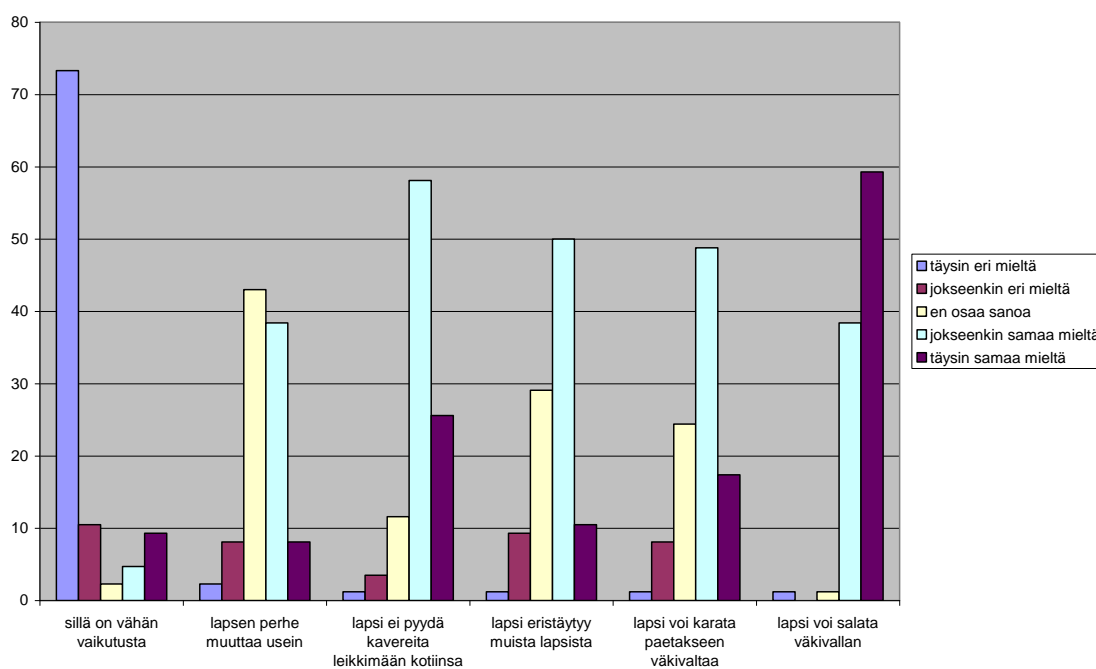
Vastaajista 15 % mielestä kotona perheväkivaltaa kokeneella lapsella on varhaista päihteiden käyttöä. 37 % vastaajista on jokseenkin samaa mieltä ja 37 % ei osaa sanoa. 10 % vastaajista on jokseenkin eri mieltä päihteiden käytöstä ja 1 % mielestä perheväkivallalla ei ole yhteyttä varhaiseen päihteiden käyttöön.

9 % vastaajista on sitä mieltä, että kotona perheväkivaltaa kokenut lapsi syyllistyy varhain vahingontekoihin. 43 % vastaajista on jokseenkin samaa mieltä asiasta ja 39 % ei osaa sanoa. Vastaajista 8 % mielestä kotona esiintyvällä perheväkivallalla ja varhaisilla vahingonteoilla ei ole juurikaan yhteyttä. Vastaajista 1 % mielestä perheväkivallalla ei ole ollenkaan vaikutusta lapsen varhaisiin vahingontekoihin.

Vastaajista 27 % mielestä lapsi oppii väkivallan olevan osa normaalia parisuhdetta, kun kotona esiintyy perheväkivaltaa. 52 % vastaajista on jokseenkin samaa mieltä asiasta ja 14 % ei osaa sanoa. Vastaajista 6 % mielestä lapsi ei opi väkivallan olevan osa normaalia parisuhdetta, kun kotona esiintyy perheväkivaltaa. Vastaajista 1 % mielestä asioilla ei ole yhteyttä.

10.2.3 Arviot perheväkivallan vaikutuksista lapsen elämään

Kysyttäessä vastaajien arvioita perheväkivallan vaikutuksista lapsen elämään, käytettiin asteikkona täysin eri mieltä, jokseenkin eri mieltä, en osaa sanoa, jokseenkin samaa mieltä ja täysin samaa mieltä. Jokaisesta vastausvaihtoehdosta laskettiin prosenttiosuudet ja vastauksia voidaan vertailla kuviossa 3.

KUVIO 3. Perheväkivallan vaikutukset lapsen elämään

Vastaajista 73 % mielestä perheväkivallalla on vaikutusta lapsen elämään. 11 % mielestä perheväkivallalla on jonkun verran vaikutusta ja 2 % ei osaa sanoa. Vastaajista 4 % mielestä perheväkivallalla on vähän vaikutusta lapsen elämään ja 9 % mielestä perheväkivallalla ei ole vaikutusta lapsen elämään.

Vastaajista 8 % mielestä perheväkivallalla on vaikutusta siihen, että perhe muuttaa usein. 39 % vastaajista on jokseenkin samaa mieltä asiasta ja 43 % ei osaa sanoa. 8 % vastaajista on sitä mieltä, että perhe ei muuta tavallista useammin perheväkivallan vaikutuksesta ja 2 % mielestä asioilla ei ole yhteyttä toisiinsa.

Vastaajista 26 % mielestä lapsi ei pyydä kavereita kotiin leikkimään, koska kotona esiintyy perheväkivaltaa. 58 % vastaajista on jokseenkin samaa mieltä ja 12 % ei osaa sanoa. Vastaajista 4 % on jokseenkin eri mieltä siitä, että lapsi ei pyydä kavereita kotiin leikkimään ja 1 % mielestä asioilla ei ole yhteyttä.

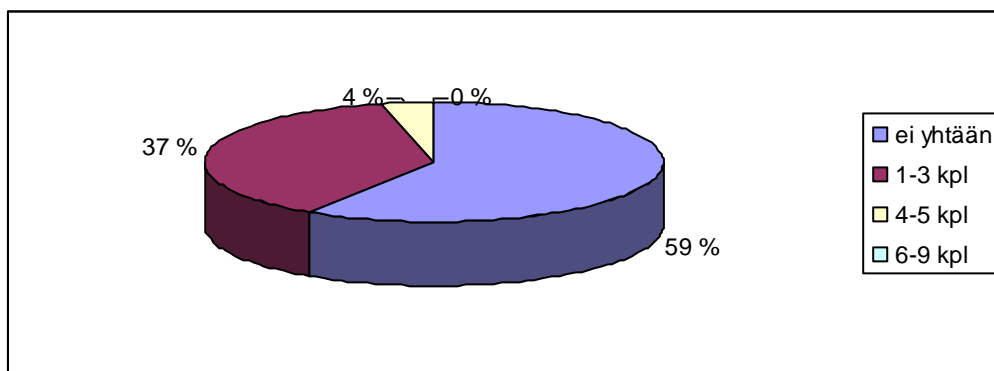
Vastaajista 11 % on täysin samaa mieltä siitä, että lapsi eristäytyy muista lapsista kun kotona esiintyy perheväkivaltaa. 50 % vastaajista on asiasta jokseenkin samaa mieltä ja 29 ei osaa sanoa. 9 % vastaajista on sitä mieltä, että lapsi ei eristäydy juurikaan muista lapsista ja 1 % mielestä asioilla ei ole yhteyttä toisiinsa.

Vastaajista 17 % on täysin samaa mieltä, että lapsi voi karata paetakseen väkivaltaa ja 49 % on jokseenkin samaa mieltä asiasta. 24 % vastaajista ei osaa sanoa asiaan mitään. Vastaajista 8 % on sitä mieltä, että lapsi ei juuri karkaa perheväkivaltaa paetakseen ja 1 % on täysin eri mieltä.

Vastaajista 59 % mielestä lapsi voi salata kotona esiintyvän perheväkivallan muilta ihmisiltä. 38 % vastaajista on jokseenkin samaa mieltä asiasta ja 1 % vastaajista ei osaa sanoa salaako lapsi perheväkivallan esiintymisen. Vastaajista 1 % mukaan lapsi ei salaa kotona esiintyvää perheväkivaltaa.

10.3 Päivähoitohenkilöstön kokemuksia lasten kohtaamasta perheväkivallasta

Kysyttäessä kuinka monen ryhmänsä lapsista vastaaja tietää kohdanneen perheväkivaltaa, asteikkona oli: ei yhtään, 1 - 3, 4 - 5, 6 - 9 ja 10 tai useamman. Vastauksista laskettiin prosentuaaliset arvot, jotka on esitetty kuviossa 4

KUVIO 4 Tietoon tulleiden perheväkivalta tapausten määrä

Tutkimukseen osallistuneista 59 % ei tiedä yhtään perheväkivalta tapausta ryhmänsä lasten perheissä. 37 % vastaajista tietää 1-3 lapsen kohdanneen perheväkivaltaa kotonaan ja 4 % tietää 4-5 lapsen kohdanneen perheväkivaltaa. Yksikään vastaajista ei tiennyt yli kuuden lapsen kohdanneen perheväkivaltaa.

10.3.1 Päivähoitohenkilöstön tiedon saanti lasten kokemasta perheväkivallasta

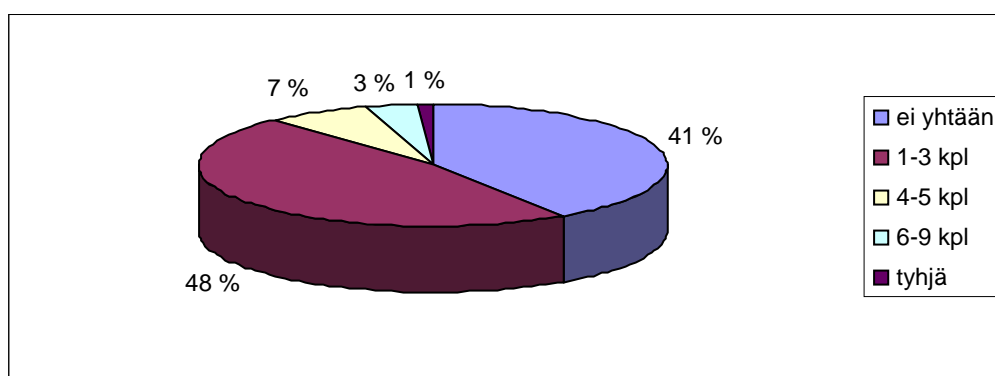
Suurin osa niistä tapauksista, jotka on tullut henkilökunnan tietoon, on saatu tietää lapsen itse kertomana. Näin on tapahtunut 24 tapauksessa. 21 tapauksessa kertojana on ollut jompikumpi lapsen vanhemmista. Kuudessa tapauksessa lapsen käytös ja esimerkiksi piirustukset on ollut paljastavana seikkana henkilökunnalle ja kolmessa tapauksessa tieto on tullut toiselta työntekijältä, perheneuvolasta tai lapsella on ollut kehossaan väkivallan merkkejä, kuten mustelmia. Lapsi ei tällöin ole kertonut mistä mustelmat ovat tulleet tai hän on sivuuttanut kysymyksen.

Satunnaisesti perheväkivalta on paljastunut myös juorujen, yhteisten tuttavien tai naapurien toimesta. Toisinaan tieto on tullut yhteistyötahojen, kuten neuvolan, sosiaalihuollon tai erityispäivähoidon kautta.

Myös vanhempien käytös ja vanhemmilla olevat väkivallan merkit ovat paljastaneet perheessä tapahtuvan väkivallan. Tietoa on saatu myös jo huostaan otetun lapsen sijaisvanhemmilta.

10.3.2 Päivähoitohenkilöstön arviot lasten kohtaamasta perheväkivallasta

Kysyttäessä kuinka monen ryhmänsä lapsista vastaaja arvioi kohdanneen väkivaltaa kotonaan, asteikkona oli: en yhdenkään, 1-3, 4-5, 6-9 ja 10 tai useamman. Vastauksista laskettiin prosentuaaliset osuudet ja kuviosta 5 selviää vastaajien arviot.

KUVIO 5 Hoitohenkilöstön arviot lasten kohtaamasta perheväkivallasta

Tutkimukseen osallistuneista 41 % arvioi, ettei ryhmässä yksikään lapsi ole kohdannut perheväkivaltaa. Vastaajista 48 % arvioi 1-3 lapsen kokeneen perheväkivaltaa kotonaan ja 7 % vastaajista arvioi 4-5 lapsen kohdanneen perheväkivaltaa. Vastaajista 3 % arvioi 6-9 lapsen kohdanneen kotonaan perheväkivaltaa. Yli 10 lapsen kotona kohtamaa väkivaltaa ei ollut kukaan arvioinut. Yhdessä vastauslomakkeessa tämä kohta oli jätetty vastaamatta (1 %).

10.3.3 Päivähoitohenkilöstön havainnointi lasten kohtaamasta perheväkivallasta

Tärkeimpiä hälytysmerkkejä päivähoitohenkilökunnalle on ollut lapsen jatkuvat puheet perheväkivallasta, joko suoraan tai epäsuorasti aiheesta. Näin on tapahtunut 15 vastauksessa. Lapsen käytöksestä tai sen äkillisestä muuttumisesta on herännyt epäily perheväkivallasta kymmenessä vastauksessa. Lapsen pelokkuus nousee esiin viidessä vastauksessa ja neljässä vastauksessa lapsen ker-

rotaan säikkyvän kovia ääniä, kuten huutamista. Kolmessa vastauksessa nousee esille lapsen aggressiivisuus ja väkivaltaiset leikit. kaksi vastaajaa on huomannut lapsen sulkeutuneisuuden. Muita merkkejä lapsen käytöksessä tai sen muuttumisessa ovat poissaolevaisuus, surullisuus, itkuherkkyys, keskittymisvaikeudet, vaikeus leikkiä, apaattisuus, unihäiriöt, liiallinen kiltteys tai riehakkuus, väsymys ja rauhattomuus.

Useat vastaajat kertovat lapsen käyttäytyvän myös poikkeavasti tilanteissa, joissa lapsi on tehnyt väärin. Lapsi saattaa suojautua esimerkiksi käsillään, jos aikuisen kanssa tulee erimielisyyttä. Lapsi arastelee myös kosketusta aivan tavallisissa arkisissa tilanteissa tai ei anna lainkaan koskettaa itseään. Yksi vastaajista kirjoitti myös lapsesta, joka saattoi tukistaa itseään jos tiesi tehneensä väärin.

Lapsi saattaa käyttäytyä poikkeavasti myös ikätovereidensa seurassa. Lapsi leikkii yleisimmin yksin ja on hiljainen. Lapsi saattaa reagoida toisten lasten ilkkumiseen lyömällä tai esimerkiksi uhkaamalla tappaa. Lapsi saattaa myös kertoilla erilaisia tarinoita, jotka aikuinen tietää keksityiksi, mutta lapselle ne tuntuvat olevan totta.

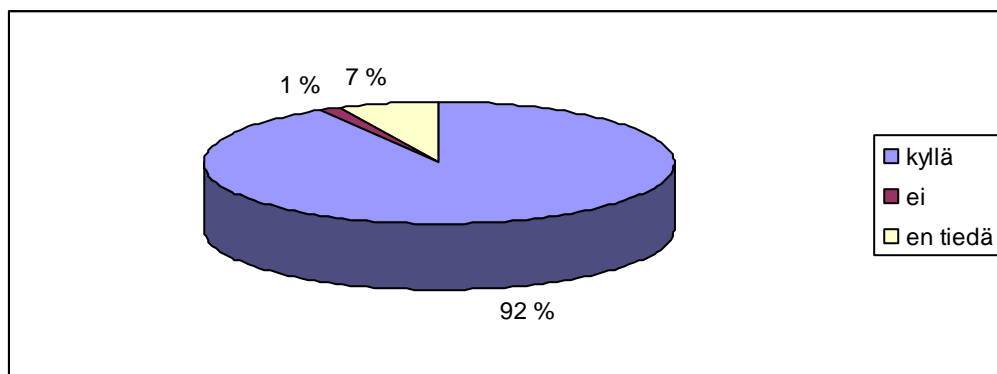
Perheväkivaltaa on alettu epäillä myös lapsen käytöksen äkillisesti muuttuessa äitiään kohtaan. Lapsesta on tullut ylihuolehtivainen ja tämän on ollut yhtäkkiä vaikea irtautua äidistään.

Perheen taustatiedot ja historia, esimerkiksi mielenterveysongelmat ja runsas päihteiden käyttö saattavat laukaista myös epäilyksen perheväkivallasta. Vanhemmat saattavat myös käyttäytyä tietyllä tavalla, kuten äkkipikaisesti huutaen tai ärähdellen lapselle jatkuvasti tai he saattavat puhua ristiriitaisia asioita aivan kuin peittäen asioiden oikean laidan.

Joskus epäilyksen laukaisee myös muiden ihmisten puheet, juorut ja huhut. Toisinaan työntekijällä vaan saattaa olla sellainen tuntuma tai pelkästään tilastojen valossa herää epäily asiasta. Yksi vastaajista oli myös sitä mieltä, ettei asiaa pysty arvioimaan minkään ulkoisen seikan avulla, ilman varmaa tietoa.

10.4 Kriisisuunnitelma

Kysyttäessä onko työpaikallanne erityinen suunnitelma kriisitilanteita varten, asteikkona käytettiin kyllä, ei, en tiedä. Vastauksista laskettiin prosentuaaliset osuudet ja ne on esitetty kuviossa 6.

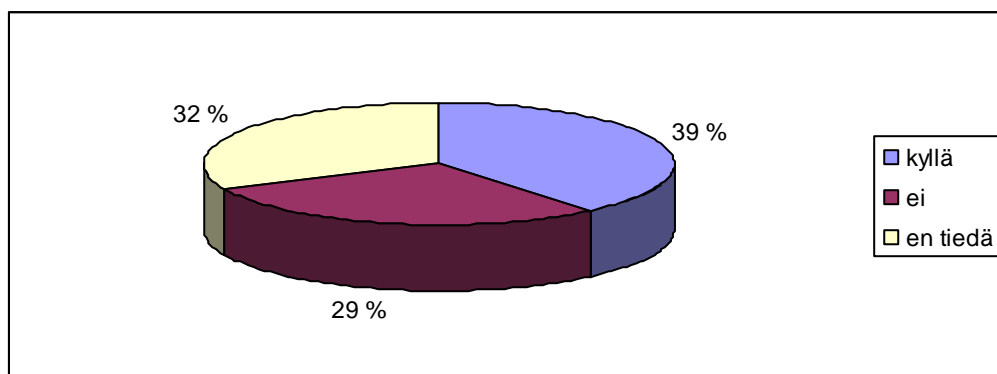

KUVIO 6 Kriisisuunnitelma työpaikalla

Vastaajista 92 % työpaikalta löytyy suunnitelma kriisitilanteita varten. 1 % vastaajien työpaikoista ei ole kriisisuunnitelmaa ja 7 % ei tiedä löytyykö sellainen omalta työpaikalta. 1 % ei vastannut ollenkaan tähän kysymykseen.

10.4.1 Toimintaohjeet perheväkivaltilanteissa

Kysyttäessä löytyykö työpaikalta kriisisuunnitelma ja jos löytyy niin löytyykö erillinen ohje perheväkivallasta. Asteikkona käytettiin kyllä, ei ja en tiedä. Vastauksista laskettiin prosentuaaliset osuudet ja ne on esitetty kuviossa 7.

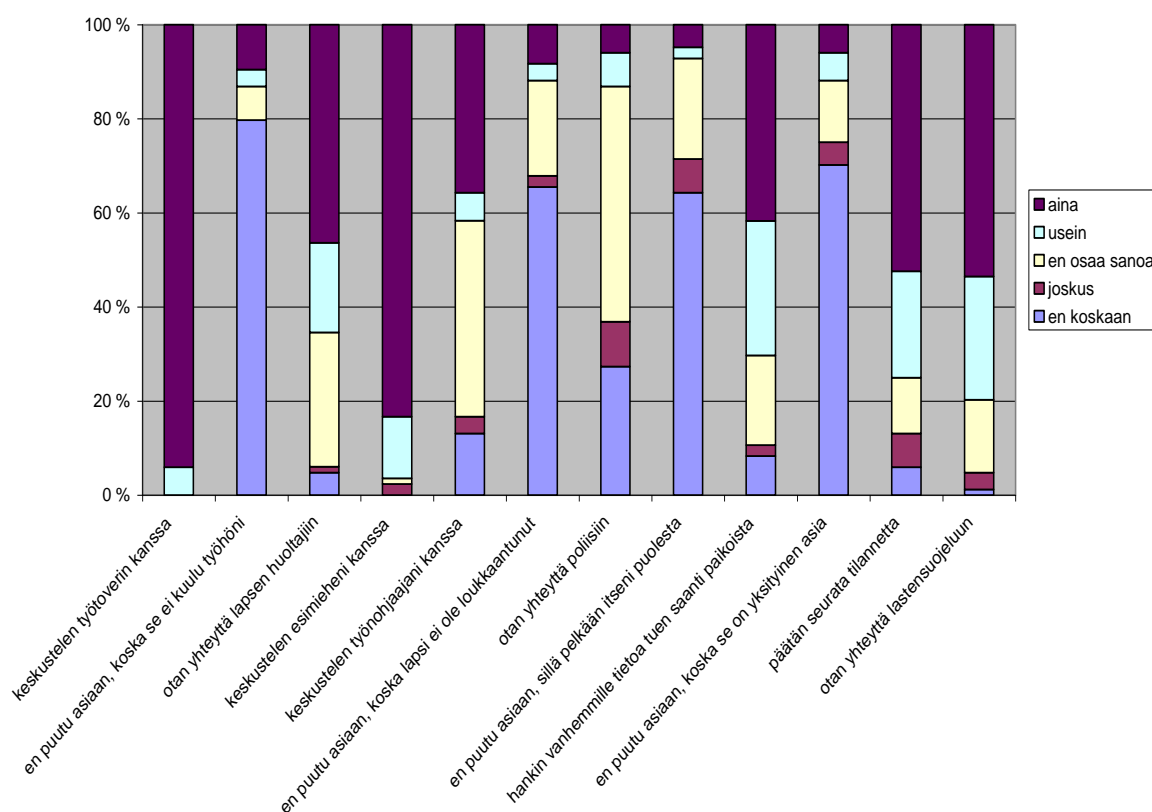
KUVIO 7 Erillinen ohje perheväkivaltaan

Vastaajista, joiden työpaikalta löytyy kriisisuunnitelma, 39 % vastasi, että työpaikalta löytyy myös erillinen ohje perheväkivalta tilanteisiin. Vastaajista 29 % työpaikalta erillistä ohjetta perheväkivaltaan ei löydy ja 31 % vastaajista ei tiennyt löytyykö sellainen. 1 % vastaajista ei ollut vastannut tähän kohtaan.

10.4.2 Päivähoitohenkilöstön oma toimiminen perheväkivaltilanteissa

Kysyttäessä vastaajan omasta toiminnasta, jos saisi tietoonsa lapsen kotona esiintyvän väkivaltaa. Asteikkona käytettiin en koskaan, joskus, en osaa sanoa, usein ja aina. Vastauksista laskettiin jokaiselle kohdalle prosenttiosuudet, jotka on esitetty kuviossa 8.

KUVIO 8 Oma toiminta tietoon tulleesta lapsen perheväkivalta kokemuksesta

Tutkimukseen osallistuneista 92 % keskustelisi aina työtoverin kanssa, jos saisi tietoonsa lapsen perheessä esiintyvän perheväkivaltaa. 6 % prosenttia vastaajista keskustelisi usein työtoverin kanssa asiasta. 2 % vastaajista jätti vastattaen tähän kysymykseen.

Tutkimukseen osallistuneista 78 % ei koskaan jättäisi puuttumatta asiaan, koska se ei kuulu työhön. 7 % ei osaa sanoa mitä tekisivät, 4 % jättäisi usein puuttumatta asiaan ja 9 % jättäisi aina puuttumatta asiaan. 2 % vastaajista jätti vastaamatta tähän kysymykseen.

Tutkimukseen osallistuneista 45 % ottaisi aina yhteyttä lapsen huoltajiin, jos saisi tietoonsa lapsen kotona esiintyvän perheväkivaltaa. 19 % vastaajista ottaisi usein yhteyttä lapsen huoltajiin ja 28 % vastaajista ei osaa sanoa. 1 % vastaajista ottaisi joskus yhteyttä lapsen huoltajiin ja 5 % ei koskaan ottaisi yhteyttä lapsen huoltajiin. 2 % vastaajista jätti vastaamatta tähän kysymykseen.

Vastaajista 82 % keskustelisi aina esimiehen kanssa, jos saisi tietoon lapsen kotona esiintyvän perheväkivaltaa. 13 % vastaajista keskustelisi usein esimiehen kanssa, 1 % vastaajista ei osaa sanoa. Vastaajista 2 % keskustelisi joskus esimiehen kanssa, jos saisi tietoonsa lapsen kotona esiintyvän perheväkivaltaa. 2 % vastaajista jätti vastaamatta tähän kysymykseen.

Vastaajista 35 % keskustelisi aina työnohjaajan kanssa. 6 % vastaajista keskustelisi usein työnohjaajan kanssa. Vastaajista 41 % ei osaa sanoa ja 3 % vastaajista keskustelisi joskus työnohjaajan kanssa. 13 % vastaajista ei keskustelisi koskaan työnohjaajan kanssa asiasta. 2 % vastaajista jätti vastaamatta tähän kysymykseen.

Vastaajista 64 % puuttuisi aina asiaan, vaikka lapsi ei olisi loukkaantunutkaan perheväkivallan seurauksena. 2 % vastaajista jättäisi joskus puuttumatta asiaan ja 20 % vastaajista ei osaa sanoa. Vastaajista 4 % jättäisi usein puuttumatta ja 8 % jättäisi aina puuttumatta asiaan. 2 % vastaajista jätti vastaamatta tähän kysymykseen.

Vastaajista 27 % ei koskaan ottaisi yhteyttä poliisiin, jos saisi tietoonsa lapsen kotona esiintyvän perheväkivaltaa. 9 % vastaajista ottaisi joskus yhteyttä poliisiin ja 49 % ei osaa sanoa tähän mitään. Vastaajista 7 % ottaisi usein yhteyttä poliisiin ja 6 % vastaajista ottaisi aina yhteyttä poliisiin. 2 % vastaajista jätti vastaamatta tähän kysymykseen.

Vastaajista 63 % ei koskaan jättäisi puuttumatta lapsen kohtaamaan perheväkivaltaan, vaikka pelkäisi itsensä puolesta. 7 % vastaajista jättäisi joskus puuttumatta asiaan ja 21 % ei osaa sanoa. Vastaajista 2 % jättäisi usein puuttumatta ja 5 % vastaajista jättäisi aina puuttumatta perheväkivaltaan. 2 % vastaajista jätti vastaamatta tähän kysymykseen.

41 % vastaajista hankkisi vanhemmille tietoa erilaisista tuen saanti paikoista, jos saisi tietoonsa lapsen perheessä esiintyvän perheväkivaltaa. 28 % vastaajista hankkisi vanhemmille tietoa usein ja 19 % ei osaa sanoa. 2 % vastaajista hankkisi vanhemmille joskus tietoa ja 8 % vastaajista ei hankkisi koskaan tietoa vanhemmille. 2 % vastaajista jätti vastaamatta tähän kysymykseen.

Vastaajista 68 % puuttuisi lapsen kotona esiintyvään perheväkivaltaan, vaikka perheväkivaltaa pidetään yksityisenä asiana. 5 % vastaajista jättäisi joskus puuttumatta asiaan ja 13 % vastaajista ei osaa sanoa. Vastaajista 6 % jättäisi usein puuttumatta lapsen kotona esiintyvään perheväkivaltaan ja 6 % vastaajista jättäisi aina puuttumatta asiaan, koska perheväkivalta on yksityinen asia. 2 % vastaajista jätti vastaamatta tähän asiaan.

Vastaajista 51 % seuraisi aina tilannetta, jos saisi tietoon perheessä esiintyvän perheväkivaltaa. 22 % vastaajista seuraisi tilannetta usein ja 12 % vastaajista ei osaa sanoa. Vastaajista 7 % seuraisi joskus tilannetta ja 6 % vastaajista ei seuraisi koskaan tilannetta. 2 % vastaajista jätti vastaamatta tähän kysymykseen.

Vastaajista 52 % ottaisi aina yhteyttä lastensuojeluun, jos saisi tietää lapsen kotona esiintyvän perheväkivaltaa. 26 % vastaajista ottaisi lastensuojeluun yhteyttä usein ja 15 % vastaajista ei osaa sanoa. Vastaajista 4 % ottaisi joskus yhteyttä lastensuojeluun ja 1 % vastaajista ei koskaan ottaisi yhteyttä lastensuojeluun. 2 % vastaajista jätti vastaamatta tähän kysymykseen.

10.4.3 Perheväkivallan tiedonlähteet

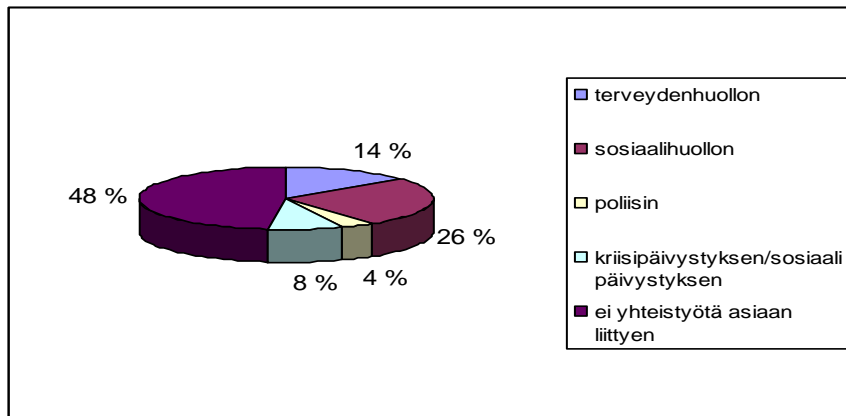
32 vastaajaa on saanut tietoa perheväkivallan merkkien tunnistamisesta erilaisista koulutuksista, joiden järjestäjänä on ollut esimerkiksi Lohjan kaupunki, eri yhteistyötahot kuten lastensuojelu ja poliisi sekä ammatillisista täydennyskoulutuksista. Seuraavaksi tärkein tiedonsaanti kanava on ollut opiskelu ammattiin, josta 16 vastaajaa on saanut tietoa aiheesta. Myös kirjallisuus koetaan tärkeäksi tiedonkeruu kanavaksi. 15 vastaajaa kokee saaneensa tieto perheväkivaltaan liittyen juuri kirjallisuudesta. Viidessä vastauksessa mainitaan tiedotusvälineet ja viisi on eritellyt niistä erikseen vielä Internetin ja kolme vastaajaa television. Erilaisista lehtiartikkeleista on tietoa saanut kaksi vastaajaa ja vastauksissa mainitaan erikseen myös Tehy-lehti ja SLAL-lehti.

Omalta työpaikalta on myös saatu paljon tietoa ja viisi vastaajaa kertoo saaneensa asiasta tietoa omilta kollegoiltaan. Kaksi mainitsee esimiehensä, ja niin ikään kaksi nostaa esille erityislastentarhanopettajan. Oman työpaikan ilmoitustaululta, turvallisuussuunnitelmasta ja yleisestä keskusteluista on saatu myös perheväkivallan merkkien tunnistamiseen liittyvää tietoa.

Tärkeä tiedonsaanti kanava on myös yhteistyötahot kuten poliisi, sosiaalityöntekijä, lastensuojelu, terveydenhuolto ja erityistyöntekijät. Kaksi vastaajaa nostaa esille myös oman kokemuksensa ja yksi mainitsee omat lapsuuden kokemuksensa liittyen perheväkivaltaan. Yksi vastaajista luottaa myös omaan maalaisjärkeensä

10.4.4 Yhteistyö ja sen toimivuus perheväkivaltatilanteissa

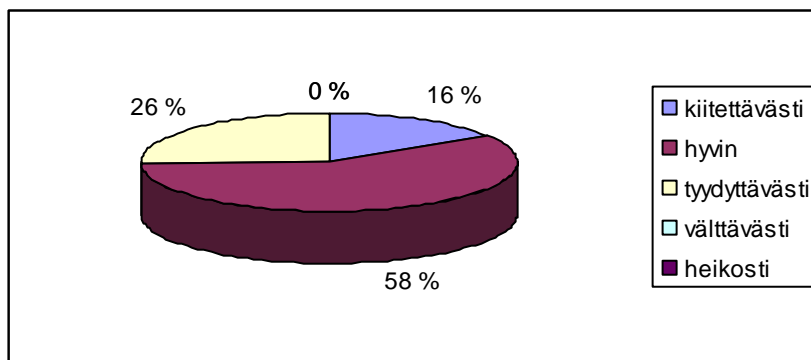
Kysyttäessä yhteistyöstä perheväkivaltaa kokeneiden lasten auttamisessa, vaihtoehtoina oli terveydenhuolto, sosiaalihuolto, kriisipäivystys/sosiaalipäivystys ja en ole tehnyt yhteistyötä asiaan liittyen. Kuvio 9 kuvastaa vastausten jakaumaa.

KUVIO 9 Ulkopuolisten tahojen kanssa tehtävä yhteistyö

Vastaajista 48 % ei ole tehnyt yhteistyötä asiaan liittyen kenenkään kanssa. 14 % vastaajista on tehnyt yhteistyötä terveydenhuollon kanssa ja 26 % vastaajista sosiaalihuollon kanssa. Vastaajista 4 % on tehnyt yhteistyötä poliisin kanssa ja 8 % vastaajista on tehnyt yhteistyötä kriisipäivystyksen/sosiaalipäivystyksen kanssa. 1 % vastaajista jätti vastaamatta kysymykseen.

Kysyttäessä yhteistyön toimivuudesta, mikäli yhteistyötä on tehty, asteikkona käytettiin kiitettävästi, hyvin, tyydyttävästi, välttävästi ja heikosti. Kuviossa 10 on kuvattu tähän kysymykseen vastanneiden prosenttiosuudet.

KUVIO 10. Yhteistyön toimivuus

Yhteistyötä tehneistä vastaajista 16 % mielestä yhteistyö on sujunut kiitettävästi. 58 % vastasi, että yhteistyö on sujunut hyvin ja 26 % mielestä yhteistyö on sujunut tyydyttävästi. 50 % vastaajista jätti vastaamatta tähän kysymykseen, koska ei ollut tehnyt yhteistyötä ulkopuolisten tahojen kanssa.

11. POHDINTA

11.1 Tulosten tulkintaa ja johtopäätöksiä

Perheväkivaltaa määriteltäessä kaikki vastaajat olivat jaotelleet sen ainakin kahden osaan, eli fyysiseen ja psyykkiseen väkivaltaan. Ainoastaan yhdessä vastauksessa oli henkisen väkivallan alle luokiteltu lapsen hyväksikäyttö ja altistaminen ikään sopimattomalle materiaalille, kuten aikuisviihteelle. Kukaan ei ollut kuitenkaan maininnut seksuaalista väkivaltaa sellaisenaan perheväkivallan muotona eikä yhdessäkään vastauksessa mainittu kemiallista väkivaltaa.

Perheväkivallan tulkinta oli tässä tutkimuksessa hyvin samansuuntainen kuin koulun henkilöstölle suunnatussa tutkimuksessa vuonna 2001 (Dufva 2001, 14). Tuossakin tutkimuksessa vastaajat luonnehtivat perheväkivaltaa pääosin fyysiseksi ja psyykkiseksi väkivallaksi ja muut muodot saivat hajanaisia mainintoja (Dufva 2001, 30). Myös Johanna Rissasen pro gradu tutkielmassa kävi ilmi että perheväkivallan muodoiksi nimettiin pääosin ainoastaan henkinen ja fyysinen väkivalta.

Tämän tutkimuksen, sekä aikaisempien aiheeseen liittyvien tutkimusten valossa voidaan siis päätellä, että perheväkivallaksi mielletään yleisesti väkivallan perinteiset muodot, eli toisen ihmisen fyysinen ja henkinen satuttaminen. Jonkin verran mielletään myös seksuaalinen väkivalta perheväkivallaksi, mutta kemiallinen väkivalta ja sen käyttö tuntuu olevan vielä vieras käsite.

Monessa vastauksessa tuli myös ilmi se seikka, että perheväkivallan uhrina voi perheessä olla kuka tahansa samoin kuin sen tekijä voi yhtä hyvin olla niin äiti, isä kuin lapsikin. Henkisen väkivallan muodot olivat vastausten perusteella moninaiset haukkumisesta ja väheksymisestä perustarpeiden laiminlyöntiin. Lasten ja nuorten väkivaltakokemuksista vuonna 2008 tehdyn tutkimuksen mukaan henkinen väkivalta onkin yleisempää kuin jälkiä jättävä fyysinen väkivalta (Elloinen ym. 2008, 149–150.) Henkisen väkivallan kohdalla päivähoidon henkilökunnalla oli selvästikin erittäin paljon esimerkkejä siitä, mitä se voi olla. Tavalli-

simmin tunnettujen muotojen, kuten haukkumisen, kiusaamisen ja vähättelemisen lisäksi perheväkivallaksi miellettiin myös, että nyky-yhteiskunnassa ei lapsen enää anneta olla rauhassa lapsi vaan liian pienenä asetetaan liian suuria odotuksia ja liikaa vastuuta. Tässä tutkimuksessa vastaajat olivat luokitelleet lapsen hoidon ja perustarpeiden laiminlyönnin fyysisen väkivallan sijasta henkisen väkivallan puolelle. Uskomme, että näin on siksi, että päivähoidon työntekijät katsovat asiaa kauaskantoisesti ja näkevät lapsen kärsimien fyysisten haittojen ohella myös asiasta pitkällä aikavälillä koituvat henkiset vahingot, joiden korjaaminen saattaa olla vaikeampaa.

Fyysisen väkivallan kohdalla vastaajilla oli paljon suppeammat tiedot ja tästä voisikin tehdä sen johtopäätöksen, että päivähoidon henkilökunta kohtaa työssään enemmän lapsia, jotka ovat altistuneet kotonaan henkisellet väkivallalle.

Perheväkivallalle altistavia tekijöitä kysyttäessä, kaikki vastaajista olivat tässä tutkimuksessa sitä mieltä, että alkoholi ja huumeet ovat vakavimmat altistavat tekijät. Samaan arvioon olivat päätyneet myös Johanna Rissasen pro gradussaan haastattelemat lastentarhanopettajat. Seuraavaksi suurimpina altistavina tekijöinä pidettiin mielenterveysongelmia ja stressiä. Aivan kuten Rissasen pro gradu tutkimuksessakin vähemmän vaikutusta koettiin olevan alhaisella koulutuksella ja työttömyydellä.

Perheväkivallan vaikutuksista lapseen ja lapsen elämään lähes kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että perheväkivalta vaikuttaa paljon lapsen kehitykseen ja elämään. Vastaajat uskovat, että kodissa, jossa esiintyy perheväkivaltaa, lapsi muuttuu pelokkaaksi ja hän saattaa tuntea tilanteesta häpeää. Suuri joukko vastanneista uskoo myös, että lapsi kokee tilanteesta häpeää ja kärsii väsymyksestä ja painajaisista. Näiden vastausten valossa voi päätellä että päivähoidon työntekijät ovat vahvasti sitä mieltä, että väkivalta tekee lapsen kasvusta epävakaa ja turvatonta. Lapsi ei saa kodissaan tarvitsemaansa turvaa ja rakkautta.

Vastaajat uskovat myös perheväkivallalla olevan merkittäviä vaikutuksia lapsen elämään ja ympäristöön. Dufva mainitsee koulun henkilöstölle tehdyssä tutki-

muksessa vastaajien olleen sitä mieltä, että lapsi todennäköisesti salaa kotona esiintyvän perheväkivallan muilta, myös tässä tutkimuksessa vastaajat ovat voimakkaasti samaa mieltä. Samoilla linjoilla molemmissa tutkimuksissa ollaan siinä, että useimmat vastaajat uskovat, että lapsi ei halua pyytää kavereitaan kotiinsa leikkimään. Mielestämme kuitenkin yllättävin tulos kysyttäessä vaikutuksista lapsen elämään oli, että liki 10 % vastanneista on sitä mieltä, ettei perheväkivallalla ole juuri lainkaan vaikutusta lapsen elämään. Liekö syy tähän ollut vastaajien mielestä esimerkiksi se, että päiväkodissa on myös iältään nuoria lapsia ja vastaajat uskovat, etteivät he vielä osaa salata asioita tai he eivät vielä esimerkiksi muutoinkaan pyydä kavereita kotiinsa leikkimään.

Perheväkivallan yleisyyttä kartoittaessa olimme hieman yllättyneitäkin siitä, miten paljon Lohjan kaupungin päivähoidon työntekijät ovat kohdanneet työssään lapsia, jotka ovat kotonaan kohdanneet perheväkivaltaa. Mielestämme se, että 32 vastaajaa 86:sta on ilmoittanut, että heidän ryhmässä on perheväkivaltaa kohdanneita lapsia 1-3, on aika korkea tulos. Ylipäättään liki puolet vastanneista tietää varmuudella ryhmässään olevan lapsia, joiden kotona esiintyy perheväkivaltaa. Vielä korkeammat prosenttiluvut ovat kysymyksessä, jossa kysytään kuinka monen lapsen työntekijät arvioivat kohdanneen kotonaan väkivaltaa. Yli puolet vastanneista arvelee, että heidän ryhmässään on lapsia, joiden kotona on perheväkivaltaa. Tämä tulos poikkeaa Rissasen pro gradu tutkimuksessa saaduista tuloksista, sillä hänen tutkimuksessaan lastentarhanopettajat eivät ole omakohtaisesti kohdanneet perheväkivaltaa kokeneita lapsia työssään, ja he uskovat sen olevan muutenkin harvinaista, joskin alati lisääntyvää. Koulumaailmasta saaduissa vastauksissa tulokset ovat kuitenkin hyvin samankaltaisia kuin meidän tässä tutkimuksessa saadut tulokset.

Perheväkivalta tulee tämän tutkimuksen valossa yleisimmin päivähoitohenkilökunnan tietoon lapsen itse kertomana tai toisen vanhemman kertomana. Perheväkivaltaa saa epäilemään taas lapsen muuttunut käytös ja jatkuvat puheet väkivallasta. Päivähoidonhenkilökunta on tässä tutkimuksessa vastannut erittäin laajasti siihen, mikä saa heidät epäilemään lapsen kotona esiintyvän perheväkivaltaa. Lapsen käytöstä osataan lukea hyvin ja henkilökunta tunnistaa hyvin ne merkit, jotka saattavat merkitä lapsen kokemaa perheväkivaltaa.

Lähes kaikki vastaajat ilmoittavat työpaikaltaan löytyvän turvallisuussuunnitelman kriisitilanteita varten. Kuitenkin alle puolet ilmoittaa siitä löytyvän ohjeet sen varalle, että työntekijä saa tavalla tai toisella tietoonsa lapsen kotona esiintyvää perheväkivallasta. Reilu kolmannes on sitä mieltä, ettei turvallisuussuunnitelmasta löydy ohjeita kyseisen tilanteen varalle, ja toinen kolmannes on epä tietoinen onko sellaista ohjetta. Tämän voisi tulkita niin, että työntekijät ovat kyllä tietoisia turvallisuussuunnitelman olemassaolosta, mutteivät siitä mitä se tarkoittaa sisältyä.

Tässä tutkimuksessa tulleiden vastausten perusteella voisi päätellä, että päivähoidon henkilökunta on melko hyvin perillä siitä miten tulee toimia, jos saa tietoonsa, että lapsi kärsii kotonaan perheväkivallasta. Ammattiasemasta riippuen työntekijät ottavat joko suoraan yhteyttä lastensuojeluun tai ilmoittavat havainnoistaan joko esimiehelle tai toiselle työntekijälle. Kuitenkin jopa kahdeksan vastaajaa, on sitä mieltä, etteivät he puuttuisi asiaan, koska se ei kuulu heidän työhönsä. Seitsemän vastaajaa vastasi, etteivät he puuttuisi asiaan, koska lapsi ei ole loukkaantunut. Mielestämme tässä kysymyksessä seitsemänkin vastaajaa on liikaa, sillä laki jo velvoittaa jokaista tekemään lastensuojeluilmoituksen saatuaan tietoonsa lapsen joutuneen perheväkivallan uhriksi.

Tämän tutkimuksen perusteella voisi päätellä, että päivähoidon henkilökunta on saanut kiitettävästi tietoa perheväkivallan merkkien tunnistamisessa. Tietoa on saatu ja sitä osataan hakea eri tietolähteistä. Koulutusta on ollut tarjolla kiitettäväsi, sillä 32 vastaajaa ilmoitti saaneensa tietoa erilaisista koulutus tilaisuuksista, joko Lohjan kaupungin järjestämistä, tai täydennys koulutuksista. Ammattiin opiskellessa sekä kirjallisuudesta on saatu myös paljon tietoutta aiheeseen liittyen. Etenkin sosionomin ja koulunkäyntiavustajan tutkinnon suorittaneet kokevat, että ammatillisessa koulutuksessa on perheväkivaltaa käsitelty kiitettävästi.

Tässä tutkimuksessa tulokset olivat myös samansuuntaiset kuin Dufvan koulun henkilökunnalle tehdyssä kyselyssä. Johanna Rissasen pro gradu tutkielmassa taas tuli ilmi, että lastentarhanopettajat kaipaivat selvästi lisää tietoa. Voisiko tästä päätellä että esimerkiksi sosionomin ja lastenhoitajan koulutus sisältää

informaatiota myös perheväkivallan tunnistamisesta ja perheväkivallasta yleensä, mutta lastentarhanopettajan koulutukseen sitä kaivattaisiin lisää.

Lohjan seudun päivähoitohenkilöstö on tehnyt selkeimmin eniten yhteistyötä sosiaalihuollon kanssa. 22 vastaajaa ilmoitti olleensa yhteistyössä sosiaalihuollon kanssa koskien perheväkivaltaa asiakas perheissään. Myös terveydenhuollon kanssa on tehty paljon yhteistyötä. Saamamme tulokset vastaavat tässäkin kysymyksessä hyvin sekä Dufvan koulun henkilöstölle tehdyn kyselyn että Risasen pro gradu tutkielman tuloksia.

Yhteistyöhön oltiin Lohjalla melko tyytyväisiä ja noin kolmannes vastaajista, jotka olivat tehneet päiväkodin ulkopuolista yhteistyötä, ilmoittivat yhteistyön toimineen hyvin. Loput yhteistyötä tehneistä kertoi yhteistyön sujuneen tyydyttävästi. Vain pieni osa vastaajista piti yhteistyötä kiitettävänä. Ilmeisesti yhteistyöhön ollaan pääsääntöisesti tyytyväisiä, mutta parannettavaakin olisi vielä.

Tämän tutkimuksen valossa Lohjan kaupungin päivähoidon henkilökunnalla on melko laajasti tietoa perheväkivallasta. Perheväkivalta ilmiönä tuntui tutulta suurimmalle osalle vastaajista ja sen eri muodot tunnetaan yleisesti ottaen hyvin. Ainoastaan seksuaalinen ja kemiallinen perheväkivalta vaikuttaa vieraammalta. Perheväkivallalle altistavat tekijät myötäilevät tämän tutkimuksen osalta muita aiheesta aikaisemmin tehtyjä tutkimuksia, samoin kuin vastaukset siitä millaisia vaikutuksia perheväkivallalla on lapseen ja lapsen elämään. Yllättävän moni työntekijä on kohdannut nykyisessä työssään perheväkivaltaa asiakas perheissä ja huoli lapsista tuntuu aidolta ja tarpeelliselta. Tilanteisiin tunnutaan puuttuvan yleisesti ottaen herkästi ja yhteistyötahot tunnetaan. Yhteistyötä on myös tehty paljon ja sen toimivuuteen voidaan ilmeisesti pääsääntöisesti olla tyytyväisiä, mutta silti voitaisiin miettiä millä tuota moniammatillista yhteistyötä voitaisiin parantaa. Valta osa päivähoitohenkilökunnasta tietää selvästi minne voi ja pitääkin ottaa yhteyttä kun epäilee lapsen kohtaavan perheväkivaltaa kotonaan. Hälytysmerkkejä osataan lukea ja lasten käyttäytymistä tarkkailla.

Kuitenkin tutkimusjoukossa on mielestämme liian iso joukko niitä, jotka eivät selvästikään tunne lastensuojelulakia ja sitä miten pitäisi jo lainkin puitteissa

toimia, jos edes epäilee lapsen kohtaavan kotonaan perheväkivaltaa. Mielestämme yksikin vastaus, jossa vastaaja kertoo jättävänsä puuttumatta asiaan kokonaan, on liikaa. Onko tämän tilanteisiin puuttumattomuuden taustalla epä-tietoisuus lastensuojelulain velvoituksista vai kenties pelkoa oman itsensä puolesta, sitä emme tiedä, mutta tämä asia olisi ehdottoman tärkeä selvittää.

Turvallisuussuunnitelma löytynee kaikista yksiköistä. Sen sisällöstä tuntuu kuitenkin olevan epäselvyyttä ja varmaan olisikin hyvä ratkaisu velvoittaa jatkossa jokainen työntekijä lukemaan turvallisuussuunnitelma lävitse.

Itse tutkijoina mietimme, että koska vastaajien joukossa oli verrattain suuri määrä niitäkin, jotka kaikesta huolimatta jättäisivät lastensuojeluilmoituksen tekemättä, voisi opinnäytetyömme tiimoilta järjestää Lohjan seudun päivähoidon henkilökunnalle koulutustilaisuuden, jossa käytäisiin vielä lävitse tämän tutkimuksen tuloksia, sekä lastensuojelulakia ja sitä mihin se velvoittaa meistä jokaisen jos kohtaamme lapsen, joka kärsii kotonaan perheväkivallasta. Koulutustilaisuuden voisi toteuttaa esimerkiksi yhdessä lastensuojelun henkilökunnan kanssa. Itse näkisimme, että koulutuksen avulla voisi pyrkiä madaltamaan lastensuojeluilmoituksen tekoa ja kehittää päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyötä.

11.2 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyömme aihe täyttää eettiset vaatimukset mielestämme siten, että työ on tehty voidaksemme kartoittaa päivähoitohenkilöstön tietoutta perheväkivallasta ja kehittää perheväkivaltaa kohdanneiden lasten auttamista. Tarkoituksenamme ei ollut selvittää kenenkään henkilökohtaisia valmiuksia lasten kokeaman perheväkivallan kohtaamisen suhteen, vaan selvittää millaista tukea mahdollisesti Lohjan kaupungin päivähoitohenkilöstö tarvitsisi tämän aiheen ympäriltä. Näin ollen tutkimuksestamme hyötyy mielestämme suoraan päivähoidon henkilökunta, sekä välillisesti perheväkivaltaa kotonaan kohtaavat lapset.

Tutkimuslupa on saatu Lohjan kaupungin varhaiskasvatuksen johtajalta Merja Kuusimurrolta. Valmis opinnäytetyö toimitetaan hänelle Lohjan kaupungin varhaiskasvatuksen käyttöön. Jokaiseen kyselylomakkeeseen liitimme myös tiedon mitä varten tutkimus tehdään, sekä mahdollisuuden pyytää lisätietoja sähköpostitse.

Opinnäytetyömme on toteutettu siten, ettei yksittäistä vastaajaa tai päiväkotia voi tuloksista tunnistaa. Edes me itse emme tiedä mikä vastauskuori tuli mistäkin päiväkodista, vastauskuoret olivat kaikki samanlaisia ja niissä oli vain vastausosoite kirjoitettu päälle. Kaikki vastauslomakkeet on hävitetty analysoinnin jälkeen.

Vaikka vastausprosentti tutkimuksessa jäi melko pieneksi, voidaan mielestämme tuloksia pitää varsin pätevinä, sillä ne noudattelevat kautta linjan muiden aiheesta aikaisemmin tehtyjen tutkimuksien tuloksia ja vastausprosentti on kuitenkin kattava luotettavuuden suhteen. Se, miksi vastausprosentti jäi pieneksi, johtunee aiheen raskaudesta ja opinnäytetyömme aikataulullisista ongelmista. Koska vielä kolme viikkoa vastausajan umpeuduttua olemme saaneet vastauksia, voisimmekin tehdä johtopäätöksen, että vastausaika olisi saanut olla pidempi, kuin se puolitoista viikkoa minkä annoimme aikaa vastaamiseen. Ongelmaksi koitui myös se, että koska vastauskuoret olivat tunnistamattomia, emmekä siten tiedäneet mistä päiväkodeista vastauksia oli jo tullut, emme voineet lähettää muistutus viestiä niihin päiväkoteihin, joista ei vastauksia ollut määrä aikaan saapunut. Lisäksi työmme tiukka aikataulu esti muistutusviestien lähettämisen.

11.3 Ajatuksia jatkotutkimusaiheista

Tämän tutkimuksen valmistuttua mieleemme tuli, että tämän perusteella voisi tehdä ohjeivhkosien perheväkivallasta, sen merkeistä ja tunnistamisesta päivähoidon henkilökunnalle. Oppaaseen voisi myös kirjata ohjeet sen varalle, että työntekijä saa tietoonsa esiintyvistä perheväkivallasta, sekä selventää lastensuojelulakia ja sen velvoittamia asioita. Oppaassa voisi käsitellä myös varhaista

puuttumista ja huolen puheeksi ottamista. Oppaan voisi esimerkiksi liittää päiväkotien perehdytyskansioon.

Lisäksi voisi tutkia sitä, millaista tietoa päivähoidon henkilökunta vielä kaipaisi perheväkivaltaan liittyen sekä yhteistyötä muiden tahojen kanssa, ja sen toimivuutta. Voisi selvittää mitä eri osapuolet odottavat toisiltaan ja millaista tukea he kaipaavat moniammatillisessa yhteistyössä auttaessaan perheväkivallasta kärsiviä lapsia.

LÄHTEET

- Dufva, Virpi 2001. Mikä lapsella hätänä? Perheväkivalta koulun henkilöstön näkökulmasta. Helsinki: Ensi- ja turvakotienliitto.
- Ellonen, Noora; Kääriäinen, Juha; Salmi, Venla & Sariola, Heikki 2008. Lasten ja nuorten väkivalta kokemukset. Tutkimus peruskoulun 6. ja 9. luokan oppilaiden kokemasta väkivallasta. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.
- Heikkilä, Tarja 2001. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita
- Heiskanen, Markku 2006. Poliisin tietoon tullut naisiin kohdistunut väkivalta sekä lapsuuden väkivaltakokemukset. Teoksessa Minna Piispa, Markku Heiskanen, Juha Kääriäinen & Reino Siren. Naisiin kohdistunut väkivalta 2005.. Helsinki, Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos 19–40.
- Hirsijärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara Paula 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi
- Holmberg, Tiina 2000. Lapset ja perheväkivalta. Opas vanhemmille, lastensuojelun ammattilaisille ja muille lasten kanssa työskenteleville. Helsinki: Lasten Keskus.
- Karikas, Vuokko 2003. Perhe muurin toisella puolella. Työryhmän mietintö. Rikosseuraamusviraston julkaisuja 1/2003.
- Kuikka, Minna 2004. Mitä varhaisella puuttumisella tarkoitetaan? Julkaisussa Ulla Ojala (toim.) Varpu. Lapselle tukea ajoissa. Opettaja. Numero 38B.
- Kääriäinen, Juha 2008. Johdanto. Teoksessa Noora Ellonen, Juha Kääriäinen, Venla Salmi & Heikki Sariola Lasten ja nuorten väkivalta kokemukset. Tutkimus peruskoulun 6. ja 9. luokan oppilaiden kokemasta väkivallasta. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, 2–31.
- Lappi-Seppälä, Tapio & Aromaa, Kauko 2006. Esipuhe. Teoksessa Minna Piispa, Markku Heiskanen, Juha Kääriäinen & Reino Siren. Naisiin kohdistunut väkivalta 2005. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos
- Lastensuojelulaki 471/2007

- Lohjan kaupunki 2007. Lohjan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma. Viitattu 6.2.2010. www.lohja.fi
- Niemi-Kiesiläinen, Johanna & Kainulainen, Heini 2006. Perheväkivalta ja lain-säädäntö. Teoksessa Perhe- ja lähisuhdeväkivalta. Auttamisen käytäntöjä. Ensi- ja Turvakotien liitto 115–135.
- Ojuri, Auli 2006. Parisuhdeväkivalta ja turvakotien naistyö. Teoksessa Perhe- ja lähisuhdeväkivalta. Auttamisen käytäntöjä. Helsinki: Ensi ja turvakotienliitto 16–39.
- Oranen, Mikko. 2004. Lapsi ja perheväkivalta. Teoksessa Annlis Söderholm., Ritva Halila, Satu Kivittie-Kallio, Jussi Metsola & Sirkku Niemi (toim.) Lapsen kaltoinkohtelu. Helsinki: Duodecim, 128–152.
- Paavilainen, Eija & Pösö, Tarja 2003. Lapset, perhe ja väkivaltatyö. Helsinki: WSOY
- Piispa, Minna & Heiskanen, Markku 2006. Johdanto. Teoksessa Minna Piispa, Markku Heiskanen, Juha Kääriäinen & Reino Siren. Naisiin kohdistunut väkivalta 2005. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, 1–8.
- Piispa, Minna 2006. Parisuhdeväkivalta. Teoksessa Minna Piispa, Markku Heiskanen, Juha Kääriäinen & Reino Siren Naisiin kohdistunut väkivalta 2005. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, 41–79.
- Rissanen, Johanna 2001. Lapsi ja perheväkivalta. Tuttua vai tuntematonta lastentarhanopettajille? Kasvatustieteen pro gradu- tutkielma. Jyväskylän Yliopisto: Varhaiskasvatuksen laitos
- Rönkä, Anna & Kinnunen, Ulla 2002. Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Savola Tiina (toim.) 2007. Turvallinen lapsuus–käsikirja: Kouvola seudun päiväkotimallit avuksi perheväkivallan ehkäisytyöhön. Etelä-Suomen lääninhallituksen julkaisuja 121/2007. Viitattu 1.3.2010.
[http://www.laanhallitus.fi/lh/biblio.nsf/58A8907E98240A43C22573A2003341B6/\\$file/eslh_121.pdf](http://www.laanhallitus.fi/lh/biblio.nsf/58A8907E98240A43C22573A2003341B6/$file/eslh_121.pdf)
- Sosiaaliportti 2010 a. Lastensuojeluilmoitus. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 22.1.2010. www.sosiaaliportti.fi
- Sosiaaliportti 2010 b. Väkivallan muodot ja rikoslaki. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 18.3.2010. www.sosiaaliportti.fi

- Taskinen, Sirpa 1992. Väkivalta on vallan väärinkäyttöä. Teoksessa Sirpa Taskinen, Kauko Aromaa, Aira Heinänen, Yrjö Männistö, Annamaija Puonti-Ansio, Heikki Sariola, Veli-Matti Tainio, Antti Uutela, Eeva-Liisa Vakkilainen & Rabbe Wallgren (toim.) Miten auttaa lasta. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto Julkaisu 89, 13–26.
- Uusitalo, Hannu 1996. Tiede, tutkimus ja tutkielma. Johdatus tutkielman maailmaan. WSOY.
- Vilka, Hanna 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Tammi.
- Vilka, Hanna 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: Tammi

LIITE 1 Kyselylomakkeen saatekirje

Saatekirje

Helsinki 20.1.2010

Hyvä Päivähoidon Ammattilainen

Olemme kaksi Sosionomi opiskelijaa Diakonia ammattikorkeakoulu Etelä Helsingin toimipisteestä ja teemme opinnäytetyötämme aiheesta: Perheväkivalta päivähoidon henkilökunnan näkökulmasta. Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia kuinka paljon ja minkälaista tietoa päivähoidon henkilökunnalla on perheväkivallasta, sekä sitä kuinka paljon he kohtaavat sitä työssään ja millaisia keinoja heillä on auttaa lasta, joka kohtaa kotonaan perheväkivaltaa.

Tutkimusjoukko koostuu Lohjan seudun päiväkotien henkilökunnasta. Tutkimusaineisto kerätään kyselylomakkeilla. Aineisto käsitellään luottamuksellisesti, eikä tuloksista pysty tunnistamaan yksittäistä vastaajaa tai päiväkotia. Työn valmistuttua kyselylomakkeet hävitetään asian mukaisesti.

Toivoisimme, että mahdollisimman moni vastaisi kyselyyn ja palauttaisi sen sille osoitettuun paikkaan, josta kyselylomakkeet toimitetaan meille.

Vastaamme mielellämme kaikkiin kysymyksiin, joita mahdollisesti tulee mieleesi koskien opinnäytetyötämme.

Kiitos vastauksestanne!

Ystävällisin terveisin,

Tiina Lehtonen
tiina.lehtonen@student.diak.fi

Heidi Nuutinen
heidi.nuutinen@student.diak.fi

LIITE 2 Kyselylomake

Päivähoito henkilöstön käsityksiä ja kokemuksia perheväkivallasta

Vastaamisohjeet: Ympyröikää teistä sopivin vastausvaihtoehto. Joissakin kysymyksissä on mahdollista valita useampi vastausvaihtoehto, tämä mainitaan erikseen sellaisen kysymyksen kohdalla. Tarkistakaa lopuksi että olette vastanneet kaikkiin teitä koskeviin kysymyksiin.

1. Ammattinne

- 1 lastentarhanopettaja
- 2 erityislastentarhanopettaja
- 3 lastenhoitaja
- 4 ryhmäavustaja
- 5 henkilökohtainen avustaja
- 6 muu, mikä?

2 Ryhmä jossa työskentelette

- 1 alle 3-vuotiaat
- 2 3-5 vuotiaat
- 3 esikoululaiset
- 4 erityisryhmä
- 5. muu, mikä?

Kysymyksiä perheväkivallasta

3 Mikä on mielestänne perheväkivaltaa?

---

4. Miten seuraavat tekijät vaikuttavat mielestänne perheväkivallan esiintymiseen? (1=ei lainkaan, 2=vähän, 3=en osaa sanoa, 4=paljon, 5=erittäin paljon)

Alhaiset tulot	1	2	3	4	5
Alkoholi	1	2	3	4	5
Huumeet	1	2	3	4	5
Työttömyys	1	2	3	4	5
Mielenterveysongelmat	1	2	3	4	5
Stressi	1	2	3	4	5
Alhainen koulutus	1	2	3	4	5
Lapsuudessa koettu väkivalta	1	2	3	4	5

5. Miten mielestänne kotona esiintyvä perheväkivalta vaikuttaa lapseen? (1=täysin eri mieltä, 2=jokseenkin eri mieltä, 3=en osaa sanoa, 4=jokseenkin samaa mieltä, 5=täysin samaa mieltä)

Se ei vaikuta lapseen	1	2	3	4	5
Lapsi on pelokas	1	2	3	4	5
Lapsi tuntee häpeää	1	2	3	4	5
Lapsi syyllistää itseään	1	2	3	4	5
Lapsi näkee painajaisia	1	2	3	4	5
Lapsella on keskittymisvaikeuksia	1	2	3	4	5
Lapsesta tulee todella kiltti	1	2	3	4	5
Lapsi on väsynyt	1	2	3	4	5
Lapsi tuntee vastuuta äitinsä suojelusta	1	2	3	4	5

Lapsi ratkoo ongelmia väkivallalla	1	2	3	4	5
Lapsella on vaikeuksia muiden lasten seurassa.	1	2	3	4	5
Lapsella on varhaista päihteiden käyttöä	1	2	3	4	5
Lapsi syyllistyy varhain vahingontekoihin	1	2	3	4	5
Lapsi oppii väkivallan olevan osa normaalia parisuhdetta	1	2	3	4	5

6. Mitä mieltä olette perheväkivallan vaikutuksista lapsen elämään?
 (1=täysin eri mieltä, 2=jokseenkin eri mieltä, 3=en osaa sanoa, 4= jokseenkin samaa mieltä 5=täysin samaa mieltä)

Sillä on vähän vaikutusta	1	2	3	4	5
Lapsen perhe muuttaa usein	1	2	3	4	5
Lapsi ei pyydä kavereita leikkimään kotiinsa	1	2	3	4	5
Lapsi eristäytyy muista lapsista	1	2	3	4	5
Lapsi voi karatta paetakseen väkivaltaa	1	2	3	4	5
lapsi voi salata väkivallan	1	2	3	4	5

7. Kuinka monen niistä lapsista joiden kanssa työskentelette juuri tällä hetkellä, **tiedätte** kokeneen tai nähneen perheväkivaltaa?

1. ei yhtään
2. 1-3
3. 4-5
4. 6-9
5. 10 tai useamman

8. Jos ryhmässänne on ollut lapsia jotka ovat joutuneet kokemaan tai näkemään väkivaltaa, kuinka olette saaneet asian tietoonne?

---

9. Kuinka monen ryhmänne lapsista **arvioitte** kohdanneen tai nähneen väkivaltaa kotonaan?

1. en yhdenkään
2. 1-3
3. 4-5
4. 6-9
5. 10 tai useamman

10. Mitkä seikat saivat teidät päättämään että kyseiset lapset kohtaavat kotonaan väkivaltaa?

---

11. Onko työpaikallanne erityinen suunnitelma kriisitilanteita varten (esim. onnettomuus, väkivallan uhka, päihtynyt vanhempi)?

1. kyllä
2. ei
3. en tiedä

12. Jos vastasitte kyllä, niin löytyykö siitä erillinen ohje tilanteita varten joissa lapsi kertoo perheväkivallasta tai asia tulee muutoin ilmi?

1. kyllä
2. ei
3. en tiedä

13. Miten itse toimisitte, jos saisitte tietoonne lapsen kotona esiintyvän väkivaltaa? (1=en koskaan, 2=joskus, 3=en osaa sanoa, 4=usein, 5=aina)

keskustelen työtoverin kanssa	1	2	3	4	5
en puutu asiaan, koska se ei kuulu työhöni	1	2	3	4	5
otan yhteyttä lapsen huoltajiin	1	2	3	4	5
keskustelen esimieheni kanssa	1	2	3	4	5
keskustelen työnohjaaja- jani kanssa	1	2	3	4	5
en puutu asiaan koska lapsi ei ole loukkaantunut	1	2	3	4	5
otan yhteyttä poliisiin	1	2	3	4	5
en puutu asiaan sillä pelkään itseni puolesta	1	2	3	4	5
hankin vanhemmille tietoa tuen saanti paikoista	1	2	3	4	5
en puutu asiaan koska perheväkivalta on yksityinen asia	1	2	3	4	5
päätän seurata tilannetta	1	2	3	4	5
otan yhteyttä lasten- suojeluun	1	2	3	4	5

14. Mistä olette saaneet tietoa perheväkivallan merkkien tunnistamisesta

---

---

15. Keiden päiväkodin ulkopuolisten viranomaistahojen kanssa olette tehneet yhteistyötä perheväkivaltaa kohdanneiden lasten auttamisessa?

1. terveydenhuollon
2. sosiaalihuollon
3. poliisin
4. kriisipäivystyksen/sosiaalipäivystyksen
5. en ole tehnyt yhteistyötä tähän asiaan liittyen

16. Jos olette tehneet yhteistyötä, miten yhteistyö on toiminut?

1. kiitettävästi
2. hyvin
3. tyydyttävästi
4. välttävästi
5. heikosti

Kiitos vastauksistanne!